PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL 248 N28Z66 1893
Eldem, Isma'il Hakkı
'Osmanli meşahir-i üdebası

18/471

معلم ناجی افندی

تحميد خدای ذوالجلاله

تمجيد نبیّ ذوالجماله

تعظيم صحابهٔ كزينه

تسليم بتوبه تابعينه

معلم ناجی [*]

---

[*] مرحومك [ترجمه‌دن ترجمه] ناميله ياقينده نشر اولنه‌جق كتابنك مسوده‌سندن كندی خط دستنه برنمونه اولمق اوزره بالانتخاب درج ايدلمشدر.

PL
248
N28Z66
1893

LIBRARY
OCT 4 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

— معلم ناجی —

ایله مشغول اولدیغی اثناده مجرد «کندی یادکار شبابی وَاثر مقبول انتخابی اوله‌رق» ناجی تخلص ایلمشدی.

وارنه‌ده ایکن ۱۲۸٤ تاریخنده اورا- ده‌کی مکتبك معلم ثانیلکنه تعیین ایدلدی.

حالا خارجیه نظارت جلیله‌سنه شرفبخشا دولتلو سعید پاشا حضرتلری، متصرفلقله وارنه‌یه مواصلتلرنده ناجی‌یی بالخاصه مظهر تقدیر بوله‌رق کاتب خصو- صیلکلرینه قبول بیورمشلردی. مرحوم ناجی، مشار الیه حضرتلرینك معیتلرنده طولچی، بعده طرنوی وَدها صکره عثمان پازاری جهتلرینی طولاشمش، بعده

استانبوله عودت وَبرمدت صکره تکرار
یکیشهر فنارە عزیمت ایله اورادە محکمه
کاتبی تعیین ایدلمشدی. سعید پاشا حضر-
تلری، آناطولیده بعض محللرك تفتیشاتنه
مأمور بیورلدقلری وقت ناجی‌یی‌دە برابر-
لرنده کوتورمشلر؛ جزایر بحر سفید
والیلکنه تعیین بیورلدقلرنده ساقزدە
مکتوبی قلمی ممیزلکنه مأمور ایتمشلردی.
مؤخراً برلینه دخی کوتورمك ایستدکلری
حالده ناجی اعتذار ایدەرك نظارت خارجیه
مکتوبی قلمی خلفالغنده قالمشدی؛ فقط
کندیسی دائماعالم مطبوعاته میال وهوسکار
اولدیغندن اورادەدە چوق طورمیەرق

استعفا و احمد مدحت افندینك دعوتی اوزرینه - مسعود خراباتی - مخلصیله ترجمان حقیقت غزته‌سنك قسم ادبیسی محررلکنی درعهده ایتمشدی. ایشته بو اثناده ایدی که پیدرپی نشر آثاره باشلادی.

۱۳۰۷ سنه‌سنده مظهر التفات حضرت شهریاری بیوریله‌رق «تاریخ نویس آل عثمان» عنوان فاخرینه نائل اولدی.

کچن سنه رمضان شریفك یکرمی یدنجی کونی آقشامه طوغرو ارتحال دار بقا ایلدی.

مولا رحمت ایلیه

معلم ناجی افندی

ناجی افندی‌نڭ شبهه یوقدرکه زمانمزڭ اڭ زیاده شایان تدقیق شعراسندن بریدر. طرافداران مسلکنی وقتیله قازانمش اولدیغی جهتله تحوّلات زمانه تابع اولان هوسات ادبیه‌نڭ کندی اثرلری حقنده برگونه تغیّر حصوله کتورەمه‌مشدر. شناسی ایله خلفلرینڭ کشاد ایتدکلری مکتب جدیدڭ نشر ایتدیکی اساس تعلیم ادب طرز عتیق ملتزملرینه قارشو افکار عمومیه‌ده رغبت قازانسون قازانمسون کندیسنجه بر اهمیتی یوقدی. ناجی افندی لسان وادبیاتی کندی طلبه‌سنه ینه کندیسی‌نڭ تدریس ایدردی. بر زمان اولدیکه مرحوم‌نڭ ملاحظه‌سز حرکات ایله لزومسز بر طاقم نظریه‌لره القای نفس ایدن وماضینڭ تقدیر ایتمدیکی کبی مستقبلڭ‌ده قبول

ایتمك استمدیکی مسلکلره تهالك کوسترن ارباب قلم اورته‌سنده یاپه یالکز قالدی.

بوبابده یالکز قلبنه طانیشدی. خاطرات ذاتیه‌سندن بشقه‌سنه مراجعت ایتمدی. قلبی، بوکا مقابل بر چوق موثر فکرلر اصدار ایتدی که مطالعینی تأثر غریب ایچنده براقدی. دنیله‌بیلیر که ناجی مرحوم، یالکز حس ایتمکله قناعت ایدن ولذائذ فنون وصنایعدن بی نصیب اولان اشخاصه خوش کوروندیکی کبی بولندیغی حال ایله اکتفا ایتمیه‌رك مشاق حیاتدن قورتولمق امليله ماضی‌یه آتلمق احتیاجنی حس ایدنلر ایچون دخی جالب ممنونیت اثرلر حصوله کتورمشدر.

زمانمزك تاریخ ادبیاتنی طانیانلرجه مسلم اولدیغی اوزره شو یکرمی اوتوز سنه‌دنبرو عالم ادبیاتده نیجه اسملر شهرت قازانمش وبالاخره فراموش ایدلمشلردر! ناجی افندی بو کون اسکی شهرتنی محافظه ایتمکده ایسه‌ده بونی مرور زمان

ایله دخی محافظـه ایده بیله جکمیدر ؟

بو بابده قطعیاً بر حکم ویریله‌مز؛ فقط مادامکه اشـعارنده دائما دوشوندیکنی میدانه قویمق آرزو ایتمش، دائما حقیقتی محافظـه‌یه غیرت ایتمشـدر وَمادامکه بو کبی فضائل ادبیه، منسوب اولدقلری محررك آثارینی ممکن مرتبه اسکیمك وَ ییپرامق شائبه‌سندن مصون قیلمقده بولنمشـدر؛ او حالده [ناجی] نامنك دخی احفادمز میانـده بسبتون اونودیله‌میه‌جگی طبیعدر.

اعتراف ایدلملیـدرکه بو کونکی شـاعرلرمز میانده بر ایکی دانه‌سی استثنا ایدیله‌جك اولورسه مرحوم درجه‌سنده اقتدار ادیبانه‌یی حائز برشاعر دها کوسـتریله‌مز! احتمالکه انتخـاب موضوع، استعمال الفاظ وقوافی و اوزان جهتیله دها زیاده مهارت کوستره‌بیلن بولنسون؛ لکن ینه او بر ایکی شاعرك اشعاری استثنا ایدیله‌جك اولورسه فکر ایچون آثار ناجیـانه قدر مقوّی بر غداء، ذهنده

اوقدر افکار متعدده پیدا ایدن وَ مؤاخذه و مطا-
لعه‌یه تحمل کوسترن بر اثر ادبی دها بولنه‌ماز ! . .

ناجی افندی‌نك قوهٔ شاعریتنی هرکسه تسلیم
ایتدیره‌جك بر اقتداری حائزدی . کندیسنی
ذم وَیا ثنا ایدنلرك دخی تحت تصدیقنده بولندیغی
اوزره اشعاری‌نك عمومیتله برفکر حقائقپرورك محصولی
اولمق اوزره طانمشدر .

حالبوکه اوتوز سنه‌لك تغیرات ادبیه‌یه وقوف
ادعا ایدن هانکی بر ذات تصور اولنه‌بیلیرکه بو
زمان ظرفنده برچوق فکر حقیقته مالك مؤلفلرك
ظهور و وجودینی ادعا ایده‌بیلسون ؟

ادبیاتی‌نك هر بری یکدیکرندن پك چوق فرقلی
اوله‌رق ایکی قسمه آییرمق ممکندرکه اصول
طباعتك سهولتی یوزندن مقداری تزاید ایدن کتب
ورسائلك عددی نسبتنده بو ایکی جنسك بیننده‌کی
فرقده تخلف ایدر .

بونلرك بری قلبدن ، ذهندن ، ذکادن ، حیات

شخصیه‌دن تولد ایدر . ایشته امتداد ایده‌بیلمك
خصیصه‌سنه مالك اوله‌جق اثرلر، بو فرقه‌دن‌درلر .
بو قسمه منسوبیت ایچون بالذات کندی کندینه
دوشونمك، کوزلریله کورمك وَ دها طوغریسی
هوساتك مؤدی اولدیغی خلجانلری وَحیات قلبیه‌نك
متشکل اولدیغی آمال مغفله وَتأسفات مؤلمه‌یی
طوغریدن طوغری‌یه طانیمق اقتضا ایدر. بناءً علیه
بو صنفك پك چوق مریدلری یوقدر.

ایکنجی قسمه کلنجه، ذهنك ترددانی، یاخود
قلبك مزاحمی ایله اصلا مناسبتی اولمایوب یالکز
کتاب مطالعه‌سیله حصوله کلور. عادتا بویالی رسملر،
رنکلی قوماشلر طبع ایتمك قدر اهمیتسز اولان
بو اصول، مع التأسف برچوقلری طرفندن ادبیات
ایله قارشدیرلمقده‌در .

بو قسمده‌کی آثار، اذهان ساده‌دلانی وَتجربه‌سز
قلبلری برقاچ هفته، حتی بعضاً برقاچ سنه‌لر
قاشدیره‌بیلور؛ لکن برکره خیال اورته‌دن قالقدیمی،

بوکا درت ال ایله صاریلانلر پرستیده‌لرینك
نه درجه واهی، نه درجه قیمتسز اولدیغنی درعقب
آکلارلر. ایشته ناجی افندی، بوتعریف اولنان
قسملردن برنجیسنه عائددر. بناءً علیه اکتساباتنك
قولایجه اونودیله‌جغندن قورقمامقده حقی واردر.
یکرمی سنه اول نصل حس ایتدیکی تهیجاتك
ترجمان صادق و مطمئنی وَمسرات اهلیه‌نك منادیٔ
متأثری ایسه بو شهرتی یکرمی سنه صکره دخی
محافظه ایده‌بیله‌جکدر. آلام و اکدارینی حکایه
ایده‌رك تلذیذ ایتدیکی هر بر قلب، اشعارینك آهنك
صافدرونانه‌سیله تلطیف ایتدیکی هر بر ذهن، ایلك
مرثیه‌لرینك خاطراتنی الی‌الابد یاد ایلیه‌جکدر.

تحولات فکریه‌سی، بر نظر سریع النفوذ ایله
تدقیق اولونورسه شاید بتون سویلدکلری بکنلمسه
وَشاعرك تابع اولدیغی هوسات اکثریتله تحسین
ایدلمسه بیله بواحوال آراسنده دخی حس حقیقتك
صورت مطلقه‌ده ترك ایدلمه‌مش اولدیغنی قبول

و اعترافه مجبوریت یوز کوسترر. مع مافیه بو عدم تقدیر دخی، یالکز شعرینه ویرمك استدیکی شکله عائد اوله‌بیلور؛ یوقسه عمومیتله شعرك جوهر وطبیعتنه وَ هیجان ایله آهنکنه شامل اوله‌ماز. بناءً علیه مرحومك انشا وشعره ابتدا ایده‌لیدنبرو تعقیب ایتدیکی طریق ادبی‌یی تدقیق ایتمك منفعتلی کورونمکده‌در؛ چونکه اولا ساده وَ آهنکدار بر لسان ایله نه حس ایتدیکنی تصویر، بعده شعر ایله فلسفه‌یی خلط وَعادات محلیه‌نك تدقیق ومطالعه‌سی سایه‌سنده تکرار الهامات اصلیه‌سنه رجعت ایدن بر روح جدینك تماشای مناظر معنویه‌سی، هیچ بر وقت فائده ومنفعتدن خالی اوله‌ماز!..

فن مؤاخذه‌نك شبهه‌سز اك بیوك، اك جدی وظائفندن بریده دقت عمومیه‌یه وَذوق اذهانه، «یازمدن اول حس ایتمك وَ دوشونمك» احتیاجنی آکلایان شاعرلری ارائه ایتمك وَ بو خصوصده یورولمیه‌رق بونلرك یکدیکرینه اسباب رجحاننه

وارنجه‌یه قدر تفصیل ایلمکدر.

ادبیاتمزك جریحه‌سی، یالکز صنعتك فقداننـدن عبارت دکلدر. همان عمومتیله جدیتك مفقودیتندن منبعثدر.

هر نقدر لسانه درجهٔ کافیه‌ده حرمت ایدلمه‌مکده وَیازی یازه بیلنلرمزك اکثریسی تفهیم مرام ایله قناعت ایده‌رك صحت وَقوانین اسلوبه وَبا‌خصوص املایه ایکنجی درجه‌ده بر اهمیت اسناد ایتمکده ایسه‌لرده صنعت حسن افاده طرفدارانی بونلره نسبتله دها کثرتله بولنمقده‌در؛ لکن حس ایتمك وَدوشونمك خاصه‌لرینك اصل مفید اولدقلری معنا، ادبیاتمزجه هنوز لایقیله تقدیر ایدیله‌مامشدر.

حسن افاده، هوسات حریصه‌نك اکثرینه کفایت ایدر. مؤلفلره قارشو ابراز ایدیلان عدم احترام، مطالعینك اقتدار مدرکانه‌لری نسبتنده خفت ویا شدت کسب ایدر. بو حال، فصاحته اعتبار ایدلمدیکیچون خصوصی اوله‌رق سرد ایدیلن بر

شکایت دکلدر؛ بالذات دوشونمك وَا کدار ومسراتی
آکلامق ایچون آخر هیچ بر کیمسه ایله استشاره
ایتمه‌مکه آلشمش اولان اذهان صافیه‌یه شامل
بر تأسف عمومی‌نك افادهٔ رقتپرورانه‌سیدر.

ناجی افندینك شمدی‌یه قدر یازمش اولدیغی
اشعاری، هرشیدن اول برجدیت وحقیقت ارائه
ایدر. سویلدیکنی، لقردی سویلمش اولمق ایچون
سویلمز. سویلیه‌جك لقردیسی اولمدیغی وقت سکوت
ایدر؛ یاخود یالکز حس ایتدیکنی حکایه ایله
اکتفا ایدر. شعر جهتنده، مقصد ایله وسائطی
یکدیکرینه قارشدیرماز؛ تصوراتنی مجرد تصویر
ایچون یازماز؛ لوحه‌لرینه دها زیاده حیات وجاذبه
ویرمك ایچون یازار. کویلولکه متعلق تصاویر
ایله‌ده اشتغال ایدر ایسه‌ده ینه حقیقتی الدن براقماز.

آتشپاره‌ده مندرج «شام غریبان»، «قوزی»،
«وادی» وَ «نصیبین» کبی بعض کزیده منظومات،
ایلك دفعه اوله‌رق ترجمان حقیقت غزته‌سنده نشر

اولندقلری زمان افکار عمومیه بو آثار مقبـوله‌یی برتعجب ومسروریت ایله قبول ایلدی؛ بتون ارباب ذوق، بونلرك لطافتنی اشاعه‌یه مسابقت کوستردیلر؛ بعضلری تعلیم ادبیاته نمونه اوله‌رق انتخاب اولندی؛ بر طاقمی ازبرلنه‌جك درجه‌ده کثرتله آوردهٔ لسان ایدلدی.

فی الحقیقه بونلر، کاه اشعار صحرائیه طراوت ولطافتنی، کاه مرثیه حزن و رقتنی حائز ایدیلر. بوصورتله نام ناجی، آز زمان ایچنده منتسبین ادبك مشهور ومحترمی اولدی.

شـعرده، فن ایله صنعتك وجودی درجـهٔ وجوبده اولمقله برابر بونلر، ینه هیجان یرینه قائم اوله‌ماز. اك نازك تصورات، اك حقیق تفکرات، اك دقیق اشارات، عامه اوزرنده حسـیات ساده‌دلانه و تصـویر سـعادت اهلیه قدر حائز اهمیت اوله‌مازلر.

ناجی افندی، شـعر قسمنده هیجـانك اهمیتنی

تقدیر ایده‌جك درجه‌ده مسرات صمیمیه‌یه آشنادر.

ادبیاته عائد بر محررك ترجمهٔ حالی، او محررِ عمومی اولمدقجه طوغری اوله‌رق تحریر ایدیله‌مز. چونکه اووقت ترجمهٔ حالی کندندن زیاده کتابلرینه متعلق اولور. اثرلرینی بالتدقیق روحنی وَشخص معنویسنی بولمق منقده عائد بر وظیفه‌در.

مؤاخذه سایه‌سنده درکه آثار ادبیه‌نك شایان ستایش اولان نقطه‌لریله نقایصنی میدانه چیقارمق ممکن اولور. علی العموم انسانلرك - ادبیاته انتساب ایدنلرده داخل اولمق اوزره - حقیقتی سومدکلری وَحالبوکه هجو و اعتراضه پك زیاده تمایل وَانهماك کوستردکلری معلومدر. حقیقت - که شخص بشری تشکیل ایدن خصائل وخطیئاتك وَ خصائل وشنا-یعك غیرمنتظم برهیئت مجموعه‌سیدر - هیچ برکیمسه طرفندن نظر اعتباره آلنماز. آرزو اولنور که قهرمانلر، بردنبره یا ملك وَیا دیو اولسونلر!. نصلکه ناجی افندی دخی مدت حیاتنده حقلی

حقسز برچوق کیمسه‌نك طعن واعتراضنه دوچار اولمشدی.

آثارینی بکنمیانلر ویا بالعکس تقدیر ایدنلر میاننده کندیسنك بر بیتنی بیله اوقومامشلر بولندیغی کبی حقیقةً قدرت تمییزیه‌یه مالك ودقایق ادبیه‌یه واقف اولانلرده واردی. غرابتدن اوله‌رق مرحومك شایان استحسان کورولمیان منظوماتی الك کزیده وَ الك منتخب آثاری اولدیغی کبی تقدیرات وارده‌نك اکثری‌ده همان عمومیتله غزللرینی شامل بولنوردی. حالبوکه بر ایکی منظومه‌سنی اوقومقله ناجی افندی حقنده بر فکر کافی حاصل ایدیله‌مز. حصوله کتوردیکی آثارك هیئت مجموعه‌سنده‌در، که مالك اولدیغی مزیت و اقتدارینی تحری ایتمك لازمدر.

معلم ناجی، طرز قدیم ادبك یتشدیردیکی شعرانك الك مقتدرلرندن ایدی. مرحوم، اوشاعرلردن ایدی، که نظمی نثرندن زیاده لذتله اوقونور

وَدوشوندیکنی نظم ایتمك خصوصنده بر سهولت مخصوصه‌یی حائز اولدیغی ایلك نظرده تسلیم واعتراف اولنوردی.

عمومیتی اعتباریله اشعارینك مطالعه‌سی کندیسنی ذهنلرده قید عالمدن وارسته، دائما خوش نهاد، قلندر مشرب، چهره‌سی هر آن متبسم - فقط بر تبسم لاقیدانه ایله - قلبی هر بر علاقه‌دن معرا، مع مافیه بر شطارت خلقیه ایله مألوف بر پیر رند مشرب کبی تجلّی ایتدیرر.

کرسیٔ خطابتی اطرافنه طوپلانانلره ممکن مرتبه لذائذ حیاتدن استفاده یولنی وَشو. بر قاچ کونلك عمرك غل وغشدن آزاده بر صورتده امرارینی توصیه ایدر. دیکلیانلری دائما ماضینك مناظر الیمه‌سیله رنجیده ایتمز.

قدمای ادبامزدن باخصوص -اپیکوریه‌ن- اولانلرك مطالعه‌سنه انجذاب کوستررر. حتی تأثیرات و الهاماتنه قاپلدیغی شعرا میاننده برنجی

درجه‌ده اوله‌رق - باقی - یی ذکر ایتمك لازمدر.

ناجی، مکتب باقی‌نك غیرتلی بر تلمیذی ایدی. اساس مسلکی، محاسن طبیعته مجلوبیت، هوا وهوسه اتباع وَ تقیدات دنیویه‌دن تعرادن عبارت اولان بو مکتبده طاغلرده، اووه‌لرده آچیلان ازهار متلونه‌یه، آغاچلقلرده اوتن طیور خوش الحانه، صاف وبراق جویبارلره، دلپذیر کللره محبت اولنماسی، تجلیات واقعه وَمناظر مختلفه‌نك هیچ برینك بی معنا عد اولنمامسی، عمر انسانی‌نك، درونده کذارش ایتدیکی وسائط مشوشه‌دن آیرلمامسی، تعلیم ایدیلور.

قدمای اساتذهٔ ادب میانده بالخاصه باقی‌نك انتخابی، ناجی‌نك ذوق انتخابنه بر حجت کافیه‌در.

چونکه حلاوت طبع، نزاکت حس، شطارت آمال، عمقیت افکار وَ بدیعیت افاده کبی خصائل مقبوله وَ برکزیده‌نك همان کافه‌سی «بو شاعر عالی نهادده اجتماع ایتمشدر» دنیله‌بیلور. کندیسیچون ذوق

يالكز حقيقتده‌در. طبع وخلقی مزاحم شاعرانه واكدار عاشقانه‌دن زياده اذواق و لذائذ ماديه و دنيويه‌دن متلذذدر.

مسلك حكميسی‌نك غرض اولديغی وجهله بر حيات بولنلدقجه غصه و غمدن آزاده عمر سورمكدر.

باقی‌يه كوره نازك و سويملی بر چهرهٔ حسنك تماشاسی قدر صفابخش وجدان بر شی يوقدر. آنك تزيينات صوريه‌سی‌نك انظار تحيره اك محتشم نفايس طبيعه‌يی اخطار ايدر. الهاماتی‌نك دائما شرقه مخصوص تخيلاته منحصر قالماز. بوكاده اك كوزل دليل‌نك پرورده‌ٔ الطاف و عناياتی بولنديغی سلطان سليمان قانونی حضرتلرينك وفاتنه غايت رقت انكيز بر منظومه ايله ماتمخوان اولمسيدركه بو مرثيه‌نك ادبيات عثمانيه‌نك اك قيمتدار براينجوسی مقامنده عد وتلقی ايدلسه بجادر.

باقی‌نك صوك بهاره دائر يازديغی قصيده‌سيله دخی ثابت اوله‌جغی وجهله مزينات و مجلات خلقيه‌يه

وقف نفس ایله تخیلاتی کوزل آغاچلقلر، رایحه‌لی چیچکلر، رنکین چمنلر آراسنده طولاشدیرمغی وتفکراتی عالم تزهرك مالکهٔ بی‌نظیری عد ایتدیکی کللرك – حجابندن قیزارمش چهره‌لره بکزه‌ین – یاپراقلری ایچنده دوشوندیرمکی سور.

مع مافیه عالم خارجینك جلوه‌کاهی اولدیغی حوادث کونیه‌ده نظر تدقیقندن قورتولماز.

چونکه حیات بشرك درونده جریان و کذارشی اعتباریله بر اهمیت مخصوصه‌یی حائز اولدیغندندرکه مناظر نفیسهٔ خلقیه، کندیسنه ایراث تأثیر ایدر. فقط باقی، بر کولکه کبی سریع الطیر اولان بو فانی دنیادن تماماً انفکاك وَ افتراق طرفداری اولمایوب بالعکس دها صکره یعنی سنّ کمالده تلذذی ممکن اوله‌میه‌جق بعض الذاذ ومسراتدن فرصت غائب ایدلمکسزین بر آن اول استفاده ایدلمسی آرزوسنده در.

مزایای حسنك بالفعل ونشوهٔ خمرك بالقوّه

باقی قدر پرستار حقیقیسی کهمشدر دنیاسه مبالغه ایدلمامش اولور. بو سایه‌ده درکه انك:

روحبخش اولدی مسیحا صفت انفاس بهار
آچدیلر دیده‌لرین خواب عدمدن ازهار
دوشه‌دی مهر فلك یوللری دیبالر ایله
ایتدی تشریف چمن ملکنی سلطان بهار

ابیاتی طرزنده افکار رقیقهٔ شاعریتك اك طوغری وَ اك صادق بر تجلیکاه لطافتی عدّینه شایسته منظوماتی و:

باقی قالان بو قبه‌ده برخوش صدا ایمش

مصراعی کبی حقیقةً دهان باقی‌یه یاقیشه‌جق یولده حکمیاتی ایله دائما بروجد واستغراق عاشقانه ایچنده قالیرز.

مکاتب مختلفه‌ده معلمك ایتمش وَ پادشاهان عثمانیان حضراتنك توجه والتفاتنی قزانمش اولان بو شاعر فقیه، لامعی کبی اذواق ابدیه ایله اشغال فکر ایتمز. بالعکس:

یوقدر ثبات؛ چونکه جهان خرابده
بردر هزار سال ایله یکدم حسابده

بیتله لاتین شاعری مشهور«هوراس»کبی قیمت حیاته اسناد اهمیت ایتمیوب:

جهان افسانه‌در الدائمه باقی
غم وشادی خیال وخوابه بکزر

نصیحتیله سعادت ومسرتك آنجق بر یاز کیجه‌سی رؤیاسی قدر حقیق اوله‌بیله‌جکنی اعتراف ایدر. موجودیتك بو قیصه‌لغی، بو واهیلکی کندیسنه امتدادی یك آز اولان بو تلذذات ماده‌دن ممکن مرتبه سرعتله استفاده آرزوسندن بشقه برشی الهام ایتمز.

ایشته ناجی افندی، مسلك ادبی وحکمیسی بر تفصیل بیان اولنان باقی‌نك، مطالعه‌سندن آلدیغی درس عبرتی:

دوشمز بو قیوده قلب اکاه
مادام که عاقبت فنادر

عندمده خدا بیلیر فدادر
بر لحظه صفایه ماسوی الله

صورتنده آتشپارەده وفروزان ایله شراره وسنبله کبی آثار سائرەسنده ارائه ایتمشدر . ذاتاً کندیسی دخی بو حقیقتی معترف ایدی ؛ مناسبت دوشدکجه باقی حقندەکی تقدیراتنی اظهاردن کیرو قالمامشدی.

ناجی مرحومك آثار منظومەسی میاننده شایان تدقیق اولانلردن بری «موسی بن ابی الغازان» یاخود «حمیت» عنوانیله نشر ایتدیکی حکایهٔ منظومەدر، که ایلك نشر اولدیغی وقت پك زیاده مظهر حسن قبول اولمشدی. خیلی زمان تخیل و تفکر ایدیلەرك یازلمش وهر صحیفەسنده ادباً حائز قیمت بر طاقم حسیات حقیقیه ارائه ایدلمش اولدیغی جهتله محتوی اولدیغی افکار عظمت وعلویتی تقدیر ایتمەمك قابل دکلدر ؟ . .

بر مؤلف که، مطالعه کاه عمومی‌یه تخیلات

شاعری تصویر و ارائه یرینه یالکز نقاشلر کبی سطحیجه وَدها تکمیل ایدلمه‌مش فکرلر، هنوز طاسلاق حالنده تصورلر ترسیم و تشهیر ایدر، طبیعی اثرینك بر ایکی هفته ظرفنده بردنبره اونو دولمسندن شکایت ایده‌مز. چونکه بو حال ایله کندی نفسنه مدیون اولدیغی حرمتك درجه‌سنی بیلمدیکی آکلاشیلور. بناءً علیه افکار عمومیه‌نك بونی استخفافه صلاحیتی اولمق طبیعیدر.

تشکر اولنورکه ناجی افندی، بومقوله ذهنلری مشوش وَ الك متین افکاری هزل شکلنده تعریف ایتمك ایستیان واهی وَ فائده‌سز شعرا کروهندن دکلدر. موضوع بحثی، دائما جدیتله قبول وَافاده ایدر.

مع مافیه بو اثر منظومك مطالعه‌سی ختام بولوب‌ده قدرت تصوریهٔ مؤلفه ثناخوان اولندقدن صکره فکرلره بلااختیاری شوسؤال تبادر ایدر: «موسی بن ابی الغازان» حقیقةً برشعرمیدر؟ یوقسه

هر بری آیری آیری نظر تدقیقه آلندیغی حالده
شایان امتثال بر کوزللك عرض ایدن وَشو قدر
که یکدیکرینه پك جزئی رابطه ایله علاقه‌دار بو-
لنان بعض لوایحك تعاقبندن عبارتمیدر ؟

«موسی ابن ابی الغازان»ڭ محاسن تصویریه وتر-
تیبیه‌یی حائز وَحس اولنه‌رق یازلمش بر اثر اولدیغی
حالده دخی ینه شعر ایچون وجودینه قطعیاً لزوم
بولنان (وحدت)دن محرومیتی، کندنسنی شعر اولمقدن
زیاده منظوم بر حکایه شکلنده کوسترمکده‌در.

ناجی افندینك اشعارنده‌کی الك بیوك فضیلتی،
عمومیتله محتوی اولدیغی خیالاتك صرف شرقه عائد
بولنمسیدر. تصورات و تفکراتی شرقه منحصردر.
همان هیچ بر اثرنده غربك رائحهٔ فسادآوری
استشمام اولنماز. هله اجنبی ادبیاتلرینی تقلید
یوزندن بکارت ولطافت اصلیه‌سنی بسبتون غائب
ایتمش اولان عبارات والفاظ وافاداته کندیسنده
اصلا تصادف ایدلمز.

ادبیات اجنبیه‌یی تقلیده انهماکك بزم ایچون فائده‌سی‌می ویاخود ضرریمی اولمشدر؟ . .

بومسئله‌نك شمدی‌یه قدر خیلی مناقشاتی موجب اولمشدر وَالآن‌ده اولمقده‌در؛ بناءً علیه مناسبت دوشمشکن اطرافلیجه وَاساسندن تدقیقی موافق کورولمشدر.

هر ادبیاتك ایکی درلو حسدن مرکبدر. بونلرك برنجیسنی انسان کندی قلبنده طویارکه بتون جمعیتلرك اساسنی تشکیل ایدن‌ده بودر. دیکر برطاقم حسیات دها واردرکه انسانك بونلری قوهٔ خیالیه‌سنده بولور وَاولکیلرك منعکس برکولکه‌سی حکمنده‌در.

وقتاکه ادبیاتك بو صوك حسیاتی در آغوش ایدر وَوقتاکه اولجه تأثیرات طبیعیه ایله اکتفا ایدن قوهٔ خیالیه‌نك شمدی بونلرك یرینه بر چوق ملهمات سائره اقامه ایدر. آرتق ادبیاتك منسوب اولدیغی جمعیت احوالنی مصور اوله‌مامسی طبیعیدر.

چونکه بو تقدیرده یالکز قوهٔ خیالیه‌نك جنس وطبیعتنی ارائه ایتمش اولور؛ قوهٔ خیالیه ایسه دائما موجود اولمیان برشیٔ سووب جستجو ایدر. فرضا جمعیت، محروم آسایش بولندیغی زمان قوهٔ خیالیه فضائل صلح و صلاحه دائر شرقیلر، بسته‌لر یاپار؛ بالعکس جمعیتك حضور واستراحتی وقتنده دائما تحرکه انهماك کوسترر. فورطنه‌لی برهواده ساحلك سکونتنی مدح ایدر؛ کمی لیمانده بولندقجه فورطنه‌لری، طالغه‌لری سور. اشته قوهٔ خیالیه، فکر بشرده طبیعی الوجود اولان بو ضدیته مؤخراً آرزوی وقایع، کدر استراحت، امید شهرت، امل ثروت واستخفاف حیات کبی هوسات مضطربه وتهیجات مشوشه‌یی‌ده علاوه ایدرك بالاخره اویله بر ادبیات میدانه کتورور، که رومانلرینك صنعت ومهارتی، درامل‌رینك شدت ودهشتی والحاصل کوستردیکی وقایع، جمعیتك احوالنه نقدر بکزه‌مزسه او نسبتده مرغوب اولور.

جمعیتلرڭ مقدما ادبیاتده کندی حیاتنڭ معاکس لطیفه‌سنی بولمق آرزو ایدردی. خیالڭ، کندیلریچون یالکز بر درس تشویق وتشجیع مقامنده قالوردی. بوکون ایسه ادبیاتی یالکز اکلنجه مقامنده تلقی ایدییور. اولجه ادبیاته: «بنی‌ڭ ینه بنی تعلیم وتربیه ایچون مطالعه ایدیکز» دیردی. بوکون ایسه «بنی اکلندیرکز» دیور. دیمککه قوهٔ خیالیه موقع فعله کچیور و بتون ادبیاتی یالکز باشنه‌او حصوله کتیرییور؛ واقعا هروقت عوامی اکلندیرمکه موفق اوله‌میور. سه‌ده ادبیات ایله جمعیت بیننده‌کی روابطی بسبتون قطع ایتمکه باشلامشدر.

جمعیت ایله ادبیاتڭ مفارقتنه – اویله بر مفارقتکه ملتلرڭ حیات ادبیه‌لرینڭ اڭ شایان تمییز جهتلرندن بریدر – علی العاده دیکر بر سبب دها واردرکه بوده اجنبی ادبیاتلرینڭ تقلیدینه کوستریلان انجذابدر.

تقلیده تمایل ایدن ادبیاتلرڭ علی العموم محتاج

تجدد اولانلردر، که بو سایه‌ده تکرار کنجلشمک امیدنده بولنورلر.

حالبوکه بعضاً اویله زمانلر اولورکه اجنبی‌نی تقلیدی موجب فوائد اولمق شویله طورسون جمعیت ایله اصل ادبیاتی یکدیکرندن بسبتون تفریقدن بشقه برشیئه یاراماز. فرض ایده‌لمکه درت بش عصردنبرو عرب وعجم ادبیاتلرندن استعارهٔ الفاظ وافکار ایده ایده نهایت کندوسنه مخصوص ولطافتجه دیکرلرینك مادوننده بولنمیان بر شکل اکتساب ایده‌بیلمش اولان ادبیاتمزی شمدی فرنکلرك اصلا جمعیتمز احوالنه تطابق ایتمیان ادبیاتلری ایله اختلاط مجبوریتنی حس ایدرسه اولدنبرو کندوسنك خصلت ممیزه‌سی اولان بکارت افکار وحسیاتی طبیعیدرکه رخنه‌دار اولور.

واقعا یکی اولدیغیچون وهر یکی اولان شیده اول امرده نظر مرغوبیتله کوروله‌جکیچون ابتدالری تقلیدی ایدیلن ادبیاتی برمدت خیالی ومفکرانه

کوریور؛ لکن بو آنی‌در؛ بر عثمانلی فکرینك اجنبی ادبیاتندن استعاره‌یه باشلادیغی ساخته افکار وتخیلات کندیسنه بر ادبیات درسی مقامنده‌در. شو قدرکه بو تقلیدی، یالکز آثار ادبیه‌ده کوریلور. یشامق ایچون شرقه مخصوص اولان عادات ملیه‌ینه باقیدر. دیمك که غرب ادبیاتنی تقلید ایتمك ایستیان بر عثمانلی‌نك، یالکز قوهٔ خیالیه‌سی آثار اجنبیه ایله اوغراشیور. خصلت مفطوره‌سی بونی قبول ایتمیور. مع مافیه اجنبی ادبیاتلرینك تقلیدنده قطعیاً فائده ومنفعت یوقدر دنیله‌مز. لکن هر شیئك وقتی واردر.

هنوز تشکل ایتمك اوزره اولان وبر قوهٔ ابتدائیه‌یی حائز بولنان بر ادبیاته، تقلیدك فائده‌سی اوله‌بیلیر. او وقت اسکیسندن دها لذیذ و دها کوزل ثمره‌لر حاصل ایدر.

فرضا شیخی کرمیانی «خسرو و شیرین» نده عجملری تقلید ایتمشدی. بناءً علیه نظامی‌نك بو

اثری ترکجه‌لشنجه ادبیاتمزه بسبتون بشقه بر رونق
ویردی. کندیسندن صکره کلن محررینی، بومقوله
حکایات منظومه تحریرینه ترغیب ایتدی. شیخی‌نك
خسرونامه‌سنده‌کی الفاظ و حسیاتك بر چوغی
ایرانی‌در. لکن کرك بو حسیاتك ترك فکرینه‌ده
ملایمتندن وَ یاخود علی العموم انسانیته عائد بو-
لنمسندن طولایی «خسرو»ده کوریلن عشق وقهر-
مانلق بر ترکك - فقط بر ترکك - تصوراتی فوقنده
دکلدر وَبونی ایضاح ایچون خواطر ماضیه‌یه مرا-
جعت وَعمیق عمیق اجرای فکرته محل یوقدر. کذا
بزی اعجاب ایدن بوحس ایله متأثر قیلان بوفکرك،
قبولی ایچون - آثار جدیده‌ده اولدیغی وجهله -
بونلرك قهرمان وقعه‌نك بولندیغی زمان وَ عائد
اولدیغی مملکته توافق ایدردیم که مجبوریت کورو-
لمیور. خسرونامه‌ده مصور اشخاصی، بولندقلری
زمانی مشخص خصائل ممیزه‌یه مالکیتلرندن طولایی
دکل، حرکتلرنده، محبتلرنده، صورت تفکرلرنده

شرقه عائد استعاراتده بولندقلر یچون سویپورز!.
ادبیاتمزڭ استنادکاهنی منسوب اولدیغی جمعیتده آرامق
استدیکی جهتله متوالیاً دوچار تبدلات اولمقده‌در.
ذوق ادبیڭ همان هر وقت دکشمکده‌در. لکن بو
تبدلڭ عادات جمعتی شامل اوله‌ماز. چونکه طبیعتی
اقتضاسندن اوله‌رق اوڭ کندینی محافظه ایده‌بیلیر.
حالبوکه ادبیات بویله اولمایوب ایلك تصادف
ایتدیکنه افکار ومطالعات شاعرانه وحکمیه‌سنی
اشاعه ایدر. بناءً علیه ادبیاتمزڭ دوچار تحولات
اولدیغی حالده جمعیتمزك او درجه تغیراته اوغراما-
مسی وَ عادات قدیمه‌سنی هوسات ادبیه‌یه تابع
قیلامسی سببلنمش اولور.

جمعیتڭ افکار ادبیه‌یی فوق الحد بر سهولتله
قبول، ترك وَ یا تکرار اخذ ایده‌بیلور. بعضاً
هوسات شدیده‌یی پرستش وقاعده‌یی لزومسز
عدیله رد ایدر. بعضاً تکرار ذوق انتظام وَوظیفه‌یی
قبول وَ آنی کمال تعصبله نمونهٔ امتثال اتخاذ ایلر.

لکن بو تحولات هوسکارانه، یالکز دائرهٔ افکار ایچنده واقع اولور. مکالمات، مباحثات ادبیه، کتابلر، دائما دکیشور؛ اخلاق و عادات ایسه ثابت ولایتغیر قالور.

بوراسی شایان دقتدر! اصول انتقادکه - بزده هنوز پك محدود بر دائره ایچنده جولان ایتمکده‌در - ادبیاتمزه بونیتله اجرای نفوذ ایدن افکار معنویه‌یی تشریح وتفریق ایچون تام مساعد بر زمانه مالکدر. زیرا بیلیورکه بوافکارك جمعیتك عادات حقیقه‌سنه مربوط دکلدر.

بناءً علیه تصویر حسیات وهوساتك دوچار اولدیغی تغیرات مترقیه‌یی ارائه ایدرك عصرمزك حسیات وعاداتنه تجاوز ایتمك استدیکندن طولانی اتهام اولنمقدن قورقمز.

جمعیتمزده محبت معززه، حسیات اصیله، اعتقادات کریمه نامنه نقدر مقدسات وار ایسه هپسنی بیلور. افکارك شایان تدقیق صورتده کسب

رقت و نزاکت ایتدیگی حالده دخی قلب بشرك بوکون اولکندن متدنی اولمدیغنه مطلعدر.

بوکا بناءً ادبیاتمزه بوله‌جغی قصورلرك کندیسنك اولا یبانجی خصائلی، بعده حسیات حقیقهٔ بشریه‌نك مادوننده ویا مافوقنده بولنان بر طاقم هوسات غریبه ایله دماغدن تولد ایتدیکی حالده قلبجه معلوم اولمیان بر چوق تمایلاتی و الحاصل جمعیتی اولدیغی کبی تصویر وتعریف یرینه آنی تبدیل ایچون اوغراشمسی‌در.

شمدی مسروداتمزی خلاصه ایده‌لم:

بزم بوکونکی ادبیاتمز جمعیتك حالنی ارائه ایتمیور؛ یالکز آنك هوسات متبدلهٔ فکریه‌سنی عرض وتمایلاتنی اشاعه ایدیور. بوندن طولایی زمانك افکار ادبیه‌سنه اعتراض ایتمك، عادات جمعیتی محکوم ایتمك دکلدر. چونکه بونلرك یکدیکریله رابطه وعلاقه‌لری یوقدر. مع مافیه مرور زمان ایله بوکبی افکارك کیتدکجه ادبیات اوزرینه اجرای نفوذ

ایدیور؛ آثار ومحصولات ادبیه‌نك اسکی صفوتنی ازاله ایلیور؛ وجدان عمومی اوزرینه تأثیر ایدرك ازالهٔ سیئات ضمننده متخلق اولدیغی جسارت وصولت اساسیه‌سنی رخنه‌دار ایلیور. فاجعه وَ رومانلرده تصادف ایدیلن محبت پدرانه، شفقت مادرانه کبی صاف وَ بیوك محبتلرك هربر پدر و والده قلبنده بولنه‌جغنه شبهه ایدیله‌مز. لکن ادبیاتلرنده بومثللو حسیات صمیمیه‌یی اسکی صفوت ابتدائیه‌لریله محافظه ایدن ملتلر درکه هم کوزل آثاره، همده مقبول عاداته مالکیت منفعت و رجحاننی حائز درلر.

ناجی مرحومك اك کوزل، اك متین اشعاری، آتشپاره‌سنده مندرجدر. شاعریت نقطهٔ نظرندن اقتدار ناجی‌یی تقدیر ایچون بومجموعه‌سنه مراجعت مقتضیدر. چونکه فروزان ایله شراره، سنبله‌نك برایکی غزللری استثنا ایدیله‌جك اولورسه محتویاتی،

مؤلفی ایچون موجب افتخار اوله‌جق بر درجه‌ده دکلدر. حالبوکه آتشپاره‌نك مطالعه‌سی، اثرك حس اولنه‌رق یازلمش اشعاردن مرکب اولدیغنی کوسترمکده‌در. بعض شعرلر واردرکه مؤلفنك حسیات قلبیه‌سنه ترجمان اولمق ایچون دکل، مجرد ناظمنك وزن دنیلن معین اولچو آلتـنده بر قاچ کلمه‌یی بر یره کتیره‌بیلمکه موفقیتنی کوستره‌بیلمك ایچون ترتیب ایدلمشدر. بومقوله اشعاره ناجی افندیده‌ده کثرتله تصادف ایدلمکده‌در. ازجمله شراره‌ده‌کی شو:

طوتدیغم راه طلب امید صحراسنده در
چشم استعجالم اول صحرانك اقصاسنده‌در
سرعت سیرندن اظهر درکه رخش همتم
همعنان سابقون اولمق تمناسـنده در
وجهی وارخاموش ایسه، اجمال تعریفات عشق
عاشقك سیمای زرد رقت افزاسنده در ... الخ

غزلنك فکر شـاعرانه ایله هیچ برکونه موانستی یوقدر.

حالبوکه ینه شرارهده کی :

ای عشق! بیلدیکك کبی یاق ییق درونمی
بر کیمسهسز بلازدهنك خانمانیدر
نور جمالدن متلاشی اولنجه دل
دوشسهم زمینه چوقمی؟ تجلی زمانیدر
تبدیل مسلك ایتدیرهمز ابتلا بکا
کوکلم ثبات عرصهسنك قهرمانیدر
عالملر ایتدم آنده تماشا زمان زمان
ناجی فضای سینه جهانلر جهانیدر

غزلی، تظلمات قلبیه ایله حسیات شاعرانهنك آهنك اتحادینه اك کوزل برمثال اولهرق ایراد اولنهبیلیر.

آتشپارهده طبیعت شعریهیی تلوین ایدن رنکلر ایله تعطیر ایدن روایح، درون اثردن فیشقیرر، یاخود بو لطافتی مجموعهنك محتوی اولدیغی کاه حزن آور وکاه مسرت انکیز حسیاتك موافقت وامتزاجنده آراملیدر. او وقت:

برصحیفه آچسهم آغلارسك کتاب سینهدن

مصراعیله تا قلبندن جریحهدار اولدیغی بیلدیرن و:

بنی آواره قیلدی ریب منون
خانمانم خراب، باغرم خون
همرهم اولدی بر غریب ملال
آنی تعریف بنجه امر محال
بنی سویلتمکه نه حاجت وار
ایشته کوز یاشی! ایشته جسم نزار
دل مضامین غمله طولمشدر
پیکرم ترجمانم اولمشدر
کرچه فصل بهاره دوشدی سفر
رنك رویم خزان حزن آور
بن آچلم جنانه دونسه جهان
کلستان درون خزانستان (!)
موج موج چمن کوزمده دکل
فوج فوج سمن کوزمده دکل
قولاغمده کمال یأسمدن
قوشلرك صونی نوحهٔ شیون
آغلامه ای هزار خوش نغمه
بر طاشك آشناسیدر باشم
کلسه اویقو اولوردی یولداشم
ایتدم احتر شمار چشم تری
بو شبك یوقیدر عجب سحری
آثار اتمز شفق قپاندی هوا
اولدی بر چوق بلوت سماپیما

فریادیله حقیقی کوز یاشلرینی سیلاب ایدن بو شاعرك، بعضاً کنجلك وَ بهار موسملرینه‌ده عطف نظر ایتدیکی کوریلور. بوزمان ایسه بالطبع محاسن متعددهٔ کونیه‌دن، چمنلردن، چیچکلردن، الوان صبیحه‌دن، الحان طیوردن، بچمش کونلره نسبتله دها زیاده تأثر ایتدیکی میدانه چیقار .

ناجی افندینك کافهٔ منظوماتندن، باخصوص غزللرندن آیری آیری بحث ایتمیه‌جکز؛ چونکه بونلرك بر چوغی، اساساً یکدیکرینه مشابهدر . جمله‌سی، سهل و سلیس اولمقله برابر صولوقلق وَ قرارسزلقدن معرا دکلدر. بناءً علیه موهبهٔ خدا اوله‌رق مظهر اولدیغی سهولت نظم اقتدارینی علی الاکثر غزلیات کبی بیهوده وَ اساسسز یولده استعمال ایتمه‌مش اولسه‌یدی ادبیاته اولان خدمتی دها بالاتر اولوردی. مرحوم، قابلیت فطریه‌سنك درجه و جنسنی بحقٍ تعیین ایده‌مه‌مشدر. اولا:

تنهامی سیاحتم دکلدر
وار برده رفیق تر زبانم
کفتاری کزیده طبعی نادر
کیمدر؟ قلم دقیقه دانم

§

فخر عجمانه‌دن مصوندر
ابراز حقیقت ایتمك ایستر
بیلکه غرض نه ارغنوندر
الحانه دقت ایتمك ایستر!

طرز متواضعانه‌سنده قلمنه تعیین صفت و هویت ایلدیکی حالده بالاخره:

طوتار تمایل طبعمله دهری شهرت الفاظ
چیقار ترانهٔ خامه‌مله اوجه شان معالی
دهات رومه دیرم کوستروب شو نظم بدیعی
بو شیوه اوزره کیمك حدیدر بیان معانی

تفخراتنده بولنمسنه مقابل بزده دیمك ایسترزکه ناجی افندی‌نك بالاده‌کی نصیحتنی ابتدا کندیسی فراموش ایله بر چوق وقتلرینی‌نك ترانه‌سنی استماع ایتدیکی ارغنونك الحانه دقت یرینه آنك تزیینات

خارجیه‌سنی سیره حصر ایتمشدر. بوکاده سنبله وَشراره ایله فروزاندن کوزل دلیل اوله‌ماز.

ابتدالری، حسیات صافیه وَطبیعه‌نك، صکره‌لری هوا وهوسك وَ تخیلات شبابك بخش ایتدیکی تهیجات سریعه ایله مرور ایدن کنجلکی، او زمانکی اشعارنده‌ده مندمجدر. بو اوفاق پارچه‌لرك مظهر تشویقات اولمسی، او زمانده‌کی ادبیاته اولان شدت انهماك ایله برابر بیوك ادیبلرك کثرتله بولنمدیغنی کوسترمکده‌در. شعر ایله اشتغال ایدنلر، اثرلرنده یالکز الهامات قلبیه‌لرینی کندیلرینه رهبر ایدنمکله موفق اوله‌بیلسه‌لر صنعت حقیقیه‌لرینی حسن استعمال ایده‌مه‌مك شائبه‌سندن مصون قالورلردی. بوکبی شاعرلرك استعداد وَ قابلیت فطریه‌لری خلافنده اثر یازمغه چالشملری، یا رفقاسی، یاخود مطالعینی طرفندن کوردکلری تشویق ودعوت اوزرینه‌در. ناجی افندینك قارئلری دخی کندیسنه قارشو بویله بر حقسزلقده بولنمشلردی؛ اونك تأثرات فکریه

وَقلبیه‌سندن تلذذ ایله قناعت یرینه متعدد مکتوبلرله کندیسنی محتاج اولدقلری بعض آثارك تحریری ایچون تشویق ایتمشلردی، که بوده ناظمی، اقتدا- رینك فوقنه سوق ایده‌رك بعض قیمتسز اثرلر حصوله کتورمکه سببیت ویرمشدی. چونکه بومقوله مشوقلرك همان درتده اوچی، قیمت آثار حقنده یالکز جنسیتی نظر دقته آله‌رق بر فکر حاصل ایده بیلدکلرندن فرضا حساس وَ نازك طبع بر شاعره بیوك وَجدی مؤلفات مهمه تحریرینی توصیه ایدرلردی. ناجی افندی‌ده بعض رفقاسنك اخطا- ری، باخصوص احمد مدحت افندینك دعوتی اوزرینه بروقتلر، ترجمان حقیقت وَمؤخراً سعادت غزته‌سنده نشر اولنان آثار ادبیه حقنده بیان مطالعه ایدردی. مع مافیه بوبابده یازدیغی مقالاتدن کندیسنك صنعت مؤاخذه‌یه آشنا اولمدیغی کو- رولمکده‌در. هر نقدر «دمدمه» ایله «مدافعه نامه» سنده بالذات صنعت تنقیده وقوفنی ادعا ایتمشسه‌ده

بزجه بونی قبولده تردد ایدلمك ضروریدر.

آتشپاره‌نك الك كزیده پارچه‌لرندن بری اولان «نیاز اسیرانه» عنوانلی منظومه، كه آهنك سلاستی جهتیله باشدن آشاغی‌یه قدر ازبرلنمكه شایسته‌در؛ ناجی‌نك نام شاعرانه‌سنی نسیاندن قورتارمغه بر واسطهٔ كافیه‌در. بو منظومه، صرف مرحومه مخصوص بر طاقم افادات وحسیات ایله مالی‌در. مرحوم بو اثریله امواج اعصار اورته‌سنه اویله بر صحیفه براقشدركه ابدیاً فناپذیر اولمقسزین تلاطم ایده بیله‌جكدر.

فرق ایتمیوب جنون ایله سود وكزندمی
پست ایلین بنم ینه بخت بلندمی
قورتار شو دردن بنی كل آچ كمندمی
اولدیرمیورسین‌اولدیره‌یم باری كندی كندمی
ویر تیغ خونفشانكی آل انتقامكی

§

برلحظه زنده طورماز ایدم اولسه مقدرت
اولدرسه‌لر دیرم بودر ایجاب معدلت

قارشیکده جان ویروب ایده‌یم کسب منزلت
لایقمیدر بنم کبی عاصی‌یه مرحمت
ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

§

واردر شهیدك اولمق ایچون دلده برشتاب
اولماز بو حال ایله یاشامقدن بتر عذاب
ایرسون ختامه بر نفس اول شو اضطراب
بن ایشلدم کنه قیلیجك ایشلسون ثواب
ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

§

مرك ایسترم بو كتم اولنور مدعامیدر
حقم دکلمی یالواریشم نابجامیدر
تیغك بلاده اولسه چکلمز بلامیدر
قربانی اولدیغم بو تردد روامیدر
ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

§

شرم ایلیور موانس دیدار کوزلرم
هیچ ایتمیور زیارت رخسار کوزلرم
بر قاتل ایتمك ایستیور احضار کوزلرم
تیغکده قالدی باقسه‌ك آ خونبار کوزلرم
ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

اعتقـادمجه، ناجی‌نك بو منظومه‌سی لطافتجه اکثر آثارینه تفوق ایتمکده‌در. حد ذاتنده صنعت ادبیه‌یی کمال اوزره حائز بولنمدیغیچون شاعرك دائما حسیاتی مهتیج بولنمق لازمدر، که میدانه چیقاردیغی آثارن حائز قیمت اولسـون! یوقسـه بیهوده یره اوغراشمش اولور. نصلکه بشیر فوأد بکك اسانندن وفات ایدن اوغلی نامق کمال ایچون یازیلان کتابهٔ‌ـ سـنك مزارن حس اولنمدن، دها طوغریسی او ملاله اشتراك ایدلمدن یازلمش اولدیغی جهتله:

نامق ای صورت امیـد پدر
سنی دوران نه یوزله ایتدی هدر
نصـل ایکلتمسون فوأدی کدر
مـتزاید صـفای جانم ایدك

و دها صکره:

صانکه آینهٔ جنانم ایدك

و یاخود:

بر عوالمنمـا جهـانم ایدك

طرزنده جبر طبیعت ایله یازلدیغی کونش کبی آشکار

اولان بر طاقم رنکسز و صولوق افادآتدن متشکل بولنمشدر.

ناجی‌نك حسـلی و رقت پرور اولان پری شاعریتی، خصائل واوصاف ممتازه‌سنی بالذات ارائه ایدر. عاشقنك نظرنده سودیکی چوق کوزلدر. او درجه‌ده‌که آکا مالکیتی، کندیسیچون ینه محرومیت کبی تأثری موجب اولور:

ای لوحهٔ یار نوحه بخشا
بیـك کره‌ده ایلسه‌م تماشا
طویمز سکا چشم کریه معتاد
باقدقجه اولور ودادی مزداد
حـیران نفاسـتکدر الواح
قربان لطافتـکدر ارواح
سیر ایت نه باقشدر الله
آزدر بیله بر نکاهه بیك آه
یوق کچمکه راه اوغمزه‌لردن
هپ چکدیکم آه اوغمزه‌لردن

خطاب تأثر پرورانه‌سیله تألم ایدر. بو آرالق اونکله همبزم صحبت اولدیغی کونلری بر بر کوزی او-

کندن امرار ایدر؛ ماضینك چهرهٔ خنده‌ناك جانان ایله کلکونه آفاق اولدیغی زمانلری آیری آیری تخطر ایدر؛ برابر ایکن صورت کذارشنی آکلایه‌مدیغی اوساعات قدسیه‌یی دوشنور؛ برکرده درونه دوشدیکی شمدیکی محرومیتی درپیش امعان ایدر؛ روحی ضیق واضطراب ایچنده قالیر؛ کریه‌ناك کوزلری، قلبنك پریشانئ حالنه آغلایه‌جق برندبهٔ ماتم تحری ایدر؛ فقط اسکی انیس تأثراتنی بوله‌مینجه بلااختیاری دوداقلرندن شو نوحات دوکیلور:

محروم اوله‌لی تکلمکدن
قان آغلایورم تبسمکدن
هم مجلسك اولدیغم زمانلر
کوزدن چیقه‌رق بتون جهانلر
بربشقه جهان اولوردی منظور
تعریف اولنورمی عالم نور
سن شعر اوقودجه هاتفانه
دیکلردی کوکلده عارفانه
حکمتلر آلیردی سوزلرکدن
صحبتلر آچاردی کوزلرکدن

آلمش نكه ملك فريبی
كوكلم كبی بر فلك فريبی

سودا صاچيلردی صاچلرندن
كوكلم آچيلردی صاچلرندن

تدبيره ايدردی خنده دردی
كوز آغلاسه‌ده كوكل كولردی

ناجی افنديننك آتشپاره‌سی، شاعريت نقطهٔ نظرندن آثار سائره‌سنه‌فائقدر دنيلمشدی. فی‌الحقيقه غزل وقطعه‌لرله مالی اولان ديكر شعر مجموعه‌لری حد ذاتنده او درجه شايان اهميت دكلدر. بونلرك هيئت عموميه‌سی اولجه دخی بيان اولنديغی اوزره الفاظی اعتباريله ظرافت وسلاستی حائز اولمقله برابر معنا جهتيله يك ادا و رنكسز وآز حسلی‌در. حالبوكه بو غزللرك همان كافه‌سی وقتيله برچوق ادبيات مراقليلری طرفندن ازبرلنمش وَ بونلرك ميانده اقتدار نظمه مالك اولانلر طرفندن‌ده كمال تهالكله تنظير ايدلمشدر.

او زمانك منتسبين ادبی وَ ارباب حسیاتی
عندنده بونلرك هیچ اولمازسه بر مدت قلیله ایچون
اولسون نقدر بر رونق حیات ایله یشامش وَ بو
کون ایسه بالعکس نقدر سونوك وَبی روح قالمش
اولدیغی کوروولمکده‌در. بو غزللرڭ بروقت حسیات
عمومیه‌نك آهنکنی تشکیل ایتمشدی. حالبوکه
شمدی او آهنکك تکرار استماعی اسکیسی قدر
لذت بخش اوله‌میور. ذاتاً ینه بو اثناده ناجی ایله
برابر شیخ وصفی، حیرت، فیضی ورفقاسی افندیلرك
تشکیل ایتدکلری محفل ادبی‌یه مقابل ازمیرده نشر
اولنان خدمت غزته‌سیڭ ادبیات قسمنده «عکاظ
شبان» نامیله بر میدان مسابقه کشاد ایتمشدی، که
بوراده یازی یازانلرڭ ناجی افندی وَ طرفدارانك
مسلك ادبیلرینه مخالف فکرلی کنجلر ایدی.
اثرلرینك مطالعه‌سیڭ بونلر میاننده نهایت درجه‌ده
ذوق شاعرانه‌یه موافق صورتده دوشنه‌بیلنلرکده
بولندیغنی کوستریور. اشته بو مهاجملره قارشو

ایدیکه ناجی بالمناسبه غزل آتی‌یی انشاد ایتمشدی:

بیك مهاجم قارشو چیقمیشکن لوای خامه‌می
دیکدی طبعم عالم سحر البیانك فوقنه
فکر جوالم پیابی اولدی مهر افشان فیض
آصدی بر خورشید رخشان هرجهانك فوقنه
بلکه بسط ایتمش اولوردك سایهٔ اندیشه‌می
نوردن بر تنته چکسه‌ك آسمانك فوقنه...الخ

«موسی بن ابی الغازان» وَ «ارطغرل غازی» کبی بهادرانك اوصاف جلادتنی تعریفه قدر سوق خامه ایدن ناجی افندی بعضاً اوفاق بر سود قوزیسنه بیله بذل التفات ایدرك شویولده خطاب صافیانه‌ده بولنور:

بیلسه‌م شوقوزی نه‌دن غم آلمش
هر ناله‌سی قلبه داغزندر
فریاد ایدرك قوشار نه‌دندر
سودسزمی رفیقسزمی قالمش

§

ای سود قوزیسی ندر بونالش
کیم اولدی سبب بو انفعاله

مادر ویره‌رك سکا نواله
پهلوسنی ایتمیورمی بالش

§

یوقسه سوریدن جدامی قالدك
فرقتمی بو اضطرابی داعی
قالمشلره باقمیورمی راعی
بی همره و بی نوامی قالدك

§

بیهوده‌می بویله ترکتازك
واردر بو ملال ایچنده امید
مادردر ایدن امیدی تولید
کچمزمی او مهربانه نازك

§

امید ایله‌در بکای اطفال
سود ویرمه‌ده بی املی مادر
هرکس بر امیده خدمت ایلر
امید ایله‌در جهانده هر حال

§

سن اولمسه‌ك ای خیال امید
قابلیدر ازدیاد عمرم
سایه‌کده‌رر امتداد عمرم
بیکلر یشا ای نهال امید

§

کل کل! قوجاغمنده ایله آرام
اما سنی والده‌کده بکلر
بیهوده‌می چکدیکی امکلر
قوش‌قوش! آنی باری ایله خوشکام

§

ظنم ممه‌یی دهانه آلدی
زیرا ایشیدلمز اولدی افغان
شاد ایلدی دردمندی درمان
فریاد ایده‌جك دها نه قالدی

§

زانولرین ایلمش نهاده
تسهیل رضاع ایچون زمینه
پستانده‌کی شیر شکرینه
فطرت آنی ایلمش فتاده

§

ایلر ممه‌یی باشیله تهزیز
دنباله ایسه همیشه جنبان
طویمز بونی سیره چشم انسان
یارب بو نه وضع حکمت‌آمیز...

بوخطابه، بوراده ختام بولماز؛ همان بر بو قدر

دها مابعدی واردر. لکن بو ایکی قسمڭ یکدیگرینه اصلا بکزه‌مز. تفریقی جائز اولورسه برنجیسنده چوبانلغه وَ قیر عالملرینه متعلق معیشت صافیانه‌دن باحث صحرائی اشعاره مخصوص بر لذت وطراوت وَ فرنکلرڭ «پاستورال» دیدکلری قسم منظوماته تماميله مطابقت اولدیغی حالده:

لکن بو ضعیف پاکزاده
قصاب نصل قیار بیلنمز
اسرار خفیه وار بیلنمز
اطوار تصرف خداده

بیتلریله باشلایان ایکنجی قسمده‌ڭ چرکین بر خیال ایله رائحهٔ دمدن بشقه بر شی یوقدر.

شمدی برنجی قسمی تدقیق ایده‌لم:

ادبیاتده قیر و صحرا عالملرینه ایدیلن رغبت ندن تولد ایتمکده‌در؟

قیرده امرار حیات ایدنلرڭ عادات حقیقیه‌سیڭ – نازك وَرقیق اوله‌جق یره – بالعکس قبا وَسرتدر.

دیمك كه، بو عالملردن باحث وَ «ایدیل» دنیلن اشعارده تصویر ایدلمش لطیف وَ محجوب اطوار و عاداتك نظر حقیقتله تلقیسی طوغرو اوله‌ماز. «ایدیل»ڭ انسانك قوهٔ خیالیه‌سنه الڭ عزیز كورینان حسیاتدن برینك افاده‌سیدر. ڭ اشته شاعر بوحسیاتی قیرعالملرینه تطبیق ایدرسه او وقت روح بشرك هوسات. ناموس پرورانه وَ حلاوتكارانه‌سیله بو مواقع لطیفه بیننده شاعرلرجه مقبول اوله‌جق بر موافقت وَبر ارتباط طبیعی بولندیغی كوریلور. «سن مارق ژیراردن» دیركه: كوزل بر كویڭ كندیسنی اسكان ایچون فضیلتلی، ناموسلی آدملری دعوت ایدیور كبی كورینور. حتی بو كبی خصائل ممدوحه‌یی حائز اشخاصیڭ شهرك اوفاق كلبه‌لرنده اقامت ایدر كورسه‌ك بو تضاددن مكدر اولوب آنلر ایچون دها كوزل، دها سویملی اقامتكاهلر تمنی ایدرز. بوندن ده ثابت اولوركه «ایدیل»ڭ حسیات ایله مواقعك بو موافقت طبیعیه‌سندن، یاخود دها

طوغریسی حیات صحرائیه‌نك مطالعه وَ تصویرندن نشأت ایتمشدر. «ایدیل» ی بزم کوردیکمزدن زیاده تخیل ایتدیکمزه بکزر؛ لکن بو صورتی کندیسی ایچون بر حقیقت کافیه‌در .

ادبیاتمزده قیر وَصحرا عالملرینه متعلق تصاویر خصوصنده اك زیاده موفقیت قزانان بر شاعر وارسه اوده بلاشبهه عبدالحق حامد بکدر. چونکه «صحرا»سی ی همان عمومتیله بو مثللو اشعاردن مرکبدر. بو حالده صحرایه عائد منظوماتك هر دورده مظهر رغبت اولمسنه سبب ی — تخیلات بشریه‌یه دائما عزیز اولان — برجنس سودانك منشأ طبیعیسی اولمسی در، که بوده سودای ساده دلانه‌در .

سودا ی حسیاتمز آره‌سنده صفوت اساسیه‌سنی اك چوق محافظه، یاخود بونی اك چابوق غائب ایدن بر حس‌در.

سودا ی حسبات قلبیه‌نك هم اك ساده دلانه‌سی، همده اك‌زیاده مائل فساد اولانیدر. هر برعوارض

ساریه‌دن مصون التأثر قاله‌بیلدیکی کبی بتون امراضه‌ده معروض اوله‌بیلور.

سودانك، اك فنا یورکلیره بیله ناکهانی بر صفوت القا ایتدیکی نادر دکلدر. بوکامقابل افساد ایده‌میه‌جکی شخص فضیلتکارده تصور اولنه‌ماز. سودا، دوچار پنجهٔ حاکمانه‌سی ایتدیکی قربانلرینی، هم ملك وهم شیطان صفتنه افراغ ایده‌بیلیر؛ اشته بو تیجات ممدوحه ومذمومه‌نك سهولتی در، که کندیسنی، بشریتك اك خیالی، اك فجیع بر حسی شکلنده کوستره‌رك ادبیاتی تلذیذه خادم قیلار.

بعض دفعه‌لر اولور، که ادبیات، عشق ومحبتی یالکز آزاده و هوسکارانه بر صورتده کوستریر؛ فقط نه‌یاپارسه یاپسون ینه انسانك تأسف و تخیل دائمیسنی موجب اولان دیکر بر شکل سودایی اونوتدیره‌ماز. بو ضدیتدن دخی مستبان اوله‌جغی وجهله تخیلات بشریه‌ده بر ذوق صافدرونانه وار-در، که هیچ بر وقت نسیانی قابل اوله‌ماز. بناءً علیه

بر مؤلف ایچون هم هوسلی وَمتهم محبتلر تصویر ایتمك، همده صافدلانه وَسادەلوحانه اشعار صحرائیه یازمق ممکن‌در. نصلکه ناجی افندی دخی :

دوندر بو سمته رخش براق افتخاریکی
یولسزمی یوقسه بکلیشم رهکذاریکی
افتادەبرپیادەیم‌ای‌شهسوار!.. طور

***

دوشدم سقوط برك خزان یوللو راهکه
برکره باق شو منتظر نظره خواهکه
دکزمی‌یم بو حالم ایله بر نکاهکه
باقمق کنهمی روی ملاحت پناهکه
افتادەبرپیادەیم‌ای‌شهسوار!.. طور

منظومەسیله استمدادینه ترحم ایدیلەمیەجك برجریحهٔ سودادن شکایت ایتدیکی وَ:

نیدی اولکی کوسترش ساقی
یا بو بیکانەلك نەدن شمدی
یتشیر بکلەدك یتش ساقی
نی‌ده ایتمه نعرەزن شمدی

§

قالقمكز ای رفیقلر كیده‌لم
او بتك وار هزار دمسازی
پاره‌منزله نیچون نیاز ایده‌لم
چكیلیرمی بو كافرك نازی

كبی شكایتلرده بولندیغی حالده مزینات محاسن طبیعیه‌یه انهماكدن دخی فراغت ایده‌میوب نره‌ده كوزل بر وادی ویا چمنزار كورسه:

اثنای سفرده چشم امعان
كوردكجه مواقع لطیفه
بولمازمی طبیعتنده انسان
بر خواهش جلسهٔ خفیفه

حقیقتیله بو انجذابی اشاعه‌دن كیرو قالمامشدر. «ایدیل»ی انسانك قوهٔ خیالیه‌سی ایله قلبنده كوریلور؛ حیاتنده یوقدر. بونك اك مؤثر بر لوحه‌سنی تماشا ایچون قیرلره كیدوب كویلولرك حیاتنه اشتراك ایتمك لازمدر. چمنلرله مالی اولان بو ترلالر، اوزوملرله محمول اولان شو طاغلر،

قوزی سوریلریله شنلمش وادیلر، بر نظر مـدقق ایچون ایدیلك الك كوزل لوحه سینی عرض ایدرلر.

حالبوكه صحرا نشینان ایچون بونلرك او قدر اهمیتی اولەماز؛ بلدینك حیران قالدیغی بو منظره، كویلی ایچون عادی بر قطعهٔ ترابدن عبـارتدر، كه الك زیاده فكرنی اشغال ایدن جهتی، سنوی اعطا ایدەجكی حاصـلاتك مقداریدر. فرضا بو مناظر لطیفه قارشوسنده، بلدی، حسیات شاعرانەسنك تهیجنی حس ایدەرك دیر كه:

— شوصارارمش بغدایلر نەقدر دلپذیر! روزكارك تلطیفاتنه قارشو نه خوش سرفرو اولیورلر.

كویلی — اوت، بو سـنه بغـدای لزومی قدر بركتلی اولمیەجق؛ زواللی اكینجیلر متضرر اولەجق.

— بو چایرلر نقدر یشیل! چارشوده نه كوزل و نه طراوتلی كورینەجك!

— اوت چایرلر، چیچك آچمق اوزره. بونك ایچون كلەجك سنه اورایه یونجه دیكەجكم.

اشته کویلولرك شعری!.. اوحالده قیرلرده بو-
لنمیان بر شخصڭ ایدیلی نه واسطه ایله حس ایدر؟
آنجق قوهٔ خیالیه‌سیله! ....

فقط بوبابده دقت ایتملی‌در! انسانڭ کندی
خیالندن‌صکره الڭ زیاده قوهٔخیالیه سنڭ منظره‌سنی
سور. فرضا بر آینه‌یه باقوبده کندیمزی کوزل
بولمقلغمزه سببڭ کندیمزی آینه‌دن زیاده قوهٔ
خیالیه‌مزده‌کورمکلکمز وبزم شمدیکی‌حالمزدن زیاده
تصورات ایله نفسمزی تقدیر ایلمکلکمزدر؛ چونکه
انسانڭ کندیسنی کوزل تصور ایتمکه احتیاجی وار
در. حتی بوخصوصدن، یعنی: مقارنت جمال ایچون
ایتدیکی جهد وغیرتدن طولانی‌درکه اکثریا کندی
کندیسنه بکزه‌مه‌مکلکنی مؤدی اولور. اشته‌ایدیلك
ویردیکی ذوق بورادەدر. بلدیەنڭ‌کویلرڭ، قیرلرڭ
خیال لطیفنی ویرر؛ سفاهت پرستەنڭ فکر سادکی
بخش‌ایدر؛ ارباب جرم وجنایتەنڭ سکونت وآسودکی
احسان ایدر.

بوصفوت وسادکی‌یه نائلیت آرزوسی، او قدر عمومیدر، که نقدر سرت و قاتی یورکلی اولورسه اولسون هیچ بر کیمسه، بومیلدن کندیسنی قورتاره‌ماز.

فرض ایده‌لم که سربست وَ اکلنجه‌لی بر جمعیت آره‌سنده امرار حیات ایدیورسکز. عشق ومحبتی، هوا وهوسی تحقیر، سزك ایچون بر افتخار اولیور. قادینلرك عفت وفضیلتندن بحث اولدیغی وقت مستهزیانه کولیورسکز... کنج قزلرك اطوار معصومانه‌سی عندکزده دها «صاتلمش بر متاع» حالنده قالیور . . . صکره‌ده مستخفّانه بر صدا ایله «هانیا بوراده ایدیال نره‌ده قالدی؟» دیه صوریيورسکز؟

اوت، بوراده‌ده ایدیال موجوددر. همده سزك قلبکزده... او قلبکزك بر کوشه‌سنده، که سودایه قارشو عنف وشدتله حرکت ایتدیکی حالده بالاخره کنج بر قزك نکاهنه مقاومت ایده‌مدیکندن طولانی بر انفعال واضطراب دائمی ایچنده‌در!...

ناجی افندی، وادیلرك، صحرالرك سکوتندن

خوشلانور؛ اورالرده ساکن اولمق، اورالرده عمر سورمك، اخص آمالیدر. ایلك نظمنده، شام غریبانی تونم ایتدکدن صکره بونکله اکتفا ایده‌مز؛ چونکه سودای طبیعتی، آکا دها برچوق شیلر الهام ایتمکده‌در. بناءً علیه لوحه‌سنی اکمال ایدنجه یکیدن برینه دها باشلار. دجله ساحلنده‌کی دوشوندیریجی و حزن انگیز خرابه‌لری تصویره باشلار. نهرك اثنای جریانده برطاقم قوسلر تشکیل ایتمسی، طبع شاعرانه‌سی جوش و خروشه کتیرر:

جوشه باشلار کورنجه سیل دلم
لا ابالی روشلی انهاری

آقار انهاره ماء میل دلم
سورم سرخوشانه رفتاری

§

برکلیر، شویله بر لطیف دونر
کیده‌مز هپ بر استقامتده

هر دونش عرض ایدر جهان دکر
هر جهان بشقه بر لطافتده

مع مافیه بونکله‌ده قناعت ایده‌مز. «نصیبین» جوارنده‌ کی بر ماهتاب کیجه‌سی، مرور ایتدکلری وادی‌یی حکایه ایدر. فقط بو سفر یالکز دکلدر. یاننده رفقای سیاحت‌ده واردر. بولندقلری محلک برطاغ اتکی‌در. قلبلری‌ کی خیلی مشقتلرله کونلرجه کذار ایتدکلری صحرایی بیتیرمکدن متولد سرور ایله مالیدر.

شاعرک بزه بو وادی‌یی عاشقانه تعریف ایدر. بتون بو تصاویرک روحلی، منفعتلی وَ بر هوس مشفق و رقیق ایله مالیدر. اراضی‌نك جنس و طبیعتی، اثنای کذارشنده ایشیدوب متحسس اولدیغی بیك درلو اصوات، آغاچلرده وَکنارنهرده کشاده چیچکلرك لطافتی، سرود و الحانه باشلایان قوشلرك جهانی طوتان آوازه‌لری، آب و اشجاری برق برق اوله‌رق نوردن آقیور کبی کورینن نهرك زمزمه‌سی، والحاصل بتون بو بدایع طبیعیه کمال دقت و نزاکتله تصویر ایدلمشدر. بو اثناده قمرک

عظمتله وسط آسمانده ضیانثار اولمقده، دامن کوهه طوغرو کورینن برکذرگاه نورانیدن کوش تحسینه بانك آب خوشانی کلمکده‌در. بو اوزون سیاحتلرده یوکسك تپه‌لری آشه‌رق خفیف صرتلردن ایندکدن وَ موسمه کوره فیضان اوزره، یاخود صویی آز اولان دره‌لری کچدکدن صکره کندیسنی کناری چیچکلر آچمش بر نهره قارشو بولور؛ اطرافنی احاطه ایدن مناظر لطیفه‌یی شوصورتله تصویر ایدر:

فرش اولنمش کنار نهره چمن
یکی چیقمش شکوفه‌لر یر یر
کورینور هر برنده رنك دکر
ایدییور خنده روی دهره چمن

ع

ایدیور مشق سایه اندازی
تازه اوراق سبزی اشجارك
آره‌ده اهتزازی انوارك
ایلیور عرض نقش پردازی

ع

جولانیله آب خوشجریان
ایکی اوچ جدول ایلمش پیدا

بولنـور كاه كاه اولور يكتا
ايدەرك نور شمس ايله لمعان

ج

صو لطافتـله سيم صاف آسا
قيادن متصل آقوب شارلار
صانكه زنجير نوردر پارلار
اولور اهل جنونه جـذبه فزا

ج

ماء جارى طرف طرف چاغلر
باد خوشبو اسر خفيف خفيف
چاغلادقجه صولر لطيف لطيف
ايكى ياندن صـدا ويرر طاغلر

ج

وجده غرق ايتدى قلب حساسى
بو تماشالرى بهارانك
حسى بيـدار اولنجه انسانك
غليان ايلمزمى سـوداسى

مهتاب، تنها و ســكونتپرور بر وادى، كوزل چيچكلر، قيالردن دوكيلن صولر، تأثير باد ايله صدا ويرن طاغلر ... برلوحەنك تصويرى ايچون لازم

اولان مختلف رنکلی مناظرك کافه‌سنی شاملدر. ناجی افندینك بوکبی وادیلری تصویر اثناسنده آره صره تاریخ مقدسه‌ده عطف انظار ایتمسی نادر دکلدر. فرضا طراوت و لطافتنه مسحور اولدیغی بر وادی‌یی تماشا ایدرکن:

بومیدر وادیٔ شریف طوی
او نمایش کیمك تجلاسی
بو ایسه نرده شمدی موساسی
یا دکلسه ندر اونور هدی؟

وکذا ینه عینی منظومه‌ده:

کیدرم شعرخوان اولوب ایده‌رك
عکس نغمه‌مله طاغلری کویا
لحن داودی آکدیرر بو صدا
بویله وادی‌یه برکلیم کرك

صورتنده ادارهٔ کلام ایدر.

ناجی مرحومك الك کزیده منظومه‌لرندن بری‌ده:

نەدر اونوحه شو ویرانەنك جوارندە
طوقندی خاطرمه حال انكسارندە
دكل غریب بولنسەم مدام مست خراب
مسافرم بو یرك بر خرابه زارندە
هوادە یاپراغه دونددری روزكارینی
خزانه منتظرم عمرمك بهارندە
ایدرسه دل یری واردر وداع ملك وجود
غریبه یر بولنورمش عدم دیارندە
قراریاب اولەمم كرچه مست سرشارم
حسد اورندە كه آسودەدر مزارندە
كوكل اونو سفر نور طلعتك ناجی
یانار قیامته دك نار انتظارندە

غزلیدر. فی الحقیقه تظلمات قلبیەنك اك مؤثر بر درجەسنی كوسترن بو فریاد بیكسانەیی استماع ایدن هر قلب متحسسه شاعرك اكدار و مزاحمی اوكندە زبون اولور:

هوادە یاپراغه دونددری روزكارینی
خزانه منتظرم عمرمك بهارندە

نوحۀ مأیوسانەسی اوكندە بیتاب دوشەرك بر استغراق حزینانه ایچندە قالیر. مع مافیه بو آه

واىنیه دوامنی استرحام ایدر. ایشـته بونی متعاقب حدوثه کله‌جك حال تیقظ، بر مخموریت غریبانه‌یی جامع وَقلب خسته‌نك دوکدیکی کوز یاشلری، بر طاقم حسیات لطیفه ومشفقه‌نك تولدینی باعث اولور.

آه! مطالعی، بوکبی حسیاته القا ایدن شعرلر نقدر سـویلور! باخصوص بر بیچـاره‌نك تظلماتی اوکنده زبون اولان قلبدن ترشح ایدن کوز یاشلری نقدر طاتلیدر! بر زنده‌یه:

حسد اورنده که آسوده‌در مزارنده

دیدیرتن مزاحم و غمومك، روح بشرده بوقدر حسیات نجیبه، تولیدینه باعث اولدیغندن طولایی نقدر متشکری قالنور.

بوکبی تأثیرات عمیقه بخش ایدن نشائد ناجیانه‌دن بری‌ده – ساقز آطه‌سی – زلزله‌سنی مصور اولان نشیدهٔ مؤلمه‌در. بولوحه‌نك بعض پارچه‌لری جداً ایی تلوین ایدلمش وَهیئت مجموعه‌سـنده‌کی بعض

نقائص تصویریه‌دن صرف نظر، ذوق حقیقتك آهنك انجلاسی، طبیعت وَشرائط بشریه‌نك درجهٔ احتسا-ساتی ارائه اولنمشدر.

ازجمله:

کوریپورسین بنی ازن محنی
طانیرم مرحمتشعار سنی
ملك الموتم اول، یاشاتمه بنی
قورتار الله ایچون حیاتمدن

«رفیق کذلك کریان»

بیلیرم ماجراکی محزونم
بن‌ده بر بشقه درلو مجنونم
بن‌ده سندن زیاده دلخونم
خبرك یوقمی واقعاتمدن

«کریه‌سی آرتار»

صورمیورسین که‌دادرم نره‌ده
پدرم نره‌ده، مادرم نره‌ده
همسر حور پیکرم نره‌ده
اولدیلر پرده‌پوش سنك‌وتراب

«مأیوسانه»

تسلیت‌بخش آراردی قلب حزین
بولدی بر عاشق خرابه‌گزین

که ارار سرعت هلاکه معین
ای اجل، ای اجل! شتاب شتاب!

«سودازده – مشفقانه نظرله»

بنده یوقدر حیاته عائد امید
اولیور سنده‌ده اوحال بدید
ایلدم حزن و دردیکی تشدید
نه‌دن کلدك ای رفیق شفیق

«آغلار»

بیتلرنده تهیجات معنویه وَمزاحم مادیه‌نك نه ماهرانه برصنعت ایله یکدیکرینه مزج ایدلمش، یعنی: یکدیکرینك موازنی مقامنده قوللانلمشدر. ایشته اثرك قیمت ادبیه‌سنی بوموازنه‌ده تحری ایلك لازمدر. شاعرك بزه عرض ایتدیکی بو ایکی فلاکتزده‌نك ماتمی، بونلرك آلام مادیه‌سنه مقابل حس ایدیلن ترحم، لزومندن زیاده افراط ایدلمیه‌رك دها اصیل، دها طاتلی بر ترحم معنوی ایله تشریك ایدلمشدر. هوسات مختلفه‌نك یکدیکری اعانه‌سیله تعدیل ایتمك صنعتی‌نك ادبیاتده افراط وَمبالغات مادیه‌یی ماحیدر.

بونك ایچوندر، كه اسكی یونانیلرك مادی اولان آلامی تصویر ایچون آنی دائما قوانین محاسنه اتباع ایتدیروب بو صورتله خیاللشدیرورلر، روحی تضییق ایتمكسزین اعماق قلبه قدر نفوذ ایده‌بیله‌جك بر هیجان حصوله كتیرورلردی. ایشته بو راده‌ده:

ای اجل، ای اجل! شتاب شتاب!

ناله‌سیله سرعت هلاكنه معین آرایان شخص مظلوم وخراب نمودك :

خانه كوكلم كبی خراب اولدی
یاشادانلر بنی تراب اولدی

ندای تأثر پرورانه‌سیله صوك دفعه اوله‌رق كندیسنی یشادانلره طوغرو برخندهٔ ممات ایثاری نه مؤثردر!

آرتق بو راده حس ترحمك اصلا بر اضطرابی موجب اولمقسزین بزی، آسمان حزنك اك یوكسك طبقاتنه قدر ایصال ایدر. شبهه یوقدر، كه بو بیچاره‌نك نوحات مأیوسانه‌سنده حس حقیقت واردر، بو

حقیقتك تاریخ طبیعیده‌كی حقایق نسبتنده بولنمسندن طولاییدر، كه كندیسنده بو درجه مؤثرلك خاصه‌سی موجوددر.

ناجی مرحومك اقتدار شاعرانه‌سنی ایودن ایو ارائه ایدن شعرلرندن بریده – تلاطم – عنوانلی نشیده‌سیدر. بو منظومه‌ده وحدت، تدریج، تناظر كبی جواهر ادبیه مكنوزدر. افاداتنده موضوع ایله موافقت وتدریجاً تعالی ایدن برحس عظمت واردر. دنیله‌بیلیركه علویت خیال، حدت افاده، سلاست بیان، شدت مزاج كبی اكثریتله تصادف اولنه‌میان صنایع لفظیه ومعنویه، بوراده فوق الحد ابذال ایدلمشدر. هله شو:

دریا بنی ایله بر تماشا
سندن ایده‌جكمی‌یم تحاشا

بر طامله كوزمده اك بیوك موج
ویرمز بكا قورقو بویله بیك فوج

بازیچهٔ باصره مدر امواج
مغلوب متاتمدر افواج

دیوانه میسین حذری ایلر
سندن بوشناور دلاور

قورتلمغه واردر اقتدارم
جان قورتارانه یوق افتقارم

بك کوجمی وداع دهر فانی
اولمشمی حیات جاودانی

افنا ایله روح قورقودلماز
طوفان ایله نوح قورقودلماز

سینه‌مده طوران محیط جرأت
عمانی ایدر غریق حیرت

کوکلم بیویور تعاظمکدن
پر جوش اولیور تلاطمکدن

شدتله آتلده قصد جان ایت
کشتی‌یی باتیرده امتحان ایت

سیر ایله اولورمی‌یم هراسان
قورقارمی‌ایمش اولومدن انسان

سر بازیٔ طبعمه شاشلسون
جرأتنه دیمکدر آ کلاشلسون

راحت طوریلورمی بویله جانله
چارپشملی‌یم بتون جهانله

بر بویله زمانده مرد پردل
ظن ایتمه اولور فتوره مائل

بر فائده وارمی مسکنتدن
فارغ اولهمم مقاومتدن
برسن دکل، اولسه خصمی عالم
مردانه اولور اولورسه عالم
قلبمده نه‌در بو رتبه قوت
یارب! بونه عجز ایچنده قدرت

بیتلری او کنده قوهٔ خیالیه‌نک بردنبره برهیجان غریب ایچنده قالیر. کندیسنی‌نک آیاقلری آلتنده پارچه‌لنان امواجی‌نک برنظر استحقار ایله سیر ایدن مهابتلی بر خیال قارشوسنده بولور. افاداتك اطرادی، کلماتك حسن انتخابی‌نک اثرده برانتظام تام حصوله کتیرمکده در. دنیله بیلیرکه ناجی‌نك بومنظومه‌سنده‌نک طبیعت شاعرانه‌سنك اطرافه شعله‌نثار اولدیغی انوار وفیوضات‌نک کندیسنك اك مظلم غزللرینه بیله خفیف برضیای انتباه آته‌جق درجه‌ده کثرتلی‌در:

ای باد! کسله امتداد ایت
آزکلدی بوقوت اشتداد ایت
صوك شدتی طورمه ایله ابراز
قارشیکده وار اشته برسر انداز

خطاب متعظمانه‌سنك قائلی اولان برشاعر ایله ینه:

ای برق شتاق؟ آتشین دم
اولدم حرمکده کرچه خرم
بولسنوکوزدم شتابی، لطف ایت
ساعی دکلز آغر آغر کیت
بول نشوهٔ حسن وعشق جامع
آقشامه قالیر ایسه‌ك نه مانع
دلدار طوتیجه بر مقامی
صبحدن اولور لطیف شامی
یار ایستدیکم زمان قولمده
وارسون تونل اولمسون یولمده

خطاب شوخانه‌سنده بولنان برشاعرك عینی ناجی اولدیغنه کیم احتمال ویره‌بیلیر؟

«دره‌دن تپه‌دن» اسملی منظومه‌سنده ایسه دها ایلك سطرنده پامال خزان اولمش برباغ بهاردن بحث ایدر. بومنظومه‌نك عنوانیله قابل تألیف اولمق ایچون قارلی طاغلری، بوزلی دره‌لری، یاپراقلری صولمش نهاللرینی تصویر ایدر. شاعرك بونلری تعریف ایدرکن نه درجه متأثر اولدیغی کیزلمکه

مقتدر اوله‌ماز. اثرك هیئت مجموعه‌سنده بر حس مسعودانه طویلقده‌در:

کوکلمجه تبسم اولدی معتاد
چشممده جهان تبسم آباد

قارشیمده حزین حزین کولومسر
کوکلم کبی کائنات یکسر

حرمده اسیری‌یم غرامك
بن عاشقی‌یم بو ابتسامك

کل موسمی کلستانی سودم
کلدیکه خزان خزانی سودم

بو بیتلر، صرف ناجیانه‌در. مرحومك دها ابتدای اثرده بیان اولنان اوصاف وطبایعی تمامیله مصوردر. حالبوکه منظومه هیئت عمومیه‌سی اعتباریله برغایه ومقصدی حائز دکلدر. ذاتاً ناجی افندینك اکثر آثارنده موضوع ایله انتها بیننده‌کی عدم نسبت نقیصه‌سی کثرتله کورولمکده‌در. فرضا:

باقمده ایکن شو قارلی طاغه
آهسته نکاهم ایندی باغه

منظورم اولان بهار گیتمش
از هار نظر شکار بیتمش

ای عاشقی اولدیغم نهالان
اوراقکزی کیم ایتدی تالان

ای یرلری قاپلایان نباتات
سزدن‌ده نشانه یوقمی ؟ هیهات

قار دوشمه‌ده ارضه پاره پاره
دونمکده فلك شکوفه زاره

هر پارچه‌سی بر گوزل چیچکدر
شاعرده چیچك اتك اتکدر

کبی طراوت حس، جودت خیال جهتیله فوق‌الحد مقبول اولان وَصوك بیتلریله حضرت فضولی‌نك:

صانجوب بله نازنین اتکلر
جمع ایلیه‌لم گوزل چیچکلر

بیتنی اخطار ایدن بو افاده‌لرله توصیف اسـاس اولنه‌کلیرکن نهایت، قوتسز بر رابطه ایله کندی احوالنه نقل کلام ایتمك وَ :

احوالمی آکلامقسه مطلوب
کل اول جذباته سنده مغلوب

الفاظه صیغشمیور معانی
دریایی آلیرمی هیچ اوانی

مثللو طاتسز وَ روحسز بیتلرله انتها ویرمك نه منظومه‌نك قیمت اصلیه‌سنی فوق الحد تنقیص ایتمکده‌در.

ادبیاتمزك قلاسیك عد اولنه‌بیله‌جك طرز قدیمی، بوکون بر انحطاط تام ایچنده بولنقده‌در. باخصوص مکتب قدیمك یتشدیردیکی شعرانك الك مقتدرلرندن اولان ناجی افندینك وقوع ارتحالی اوزرینه آرتق هیچ برمدافعی قالمامش حکمنده‌در. شایان تأسف اولان بو حاله باشلیجه سبب، اسکی ادبیاتمزه عدم وقوفز وَقدمای شعرای عثمانیه آثارینی استخفاف ایله آنلری تدقیق ایتمك آرزو ایلمه‌مکلمزدر؛ فقط ظن ایدلمسونکه جدی برذوق تمیزه مالك اولانلر ایچون طرز عتیق دینلنجه قورقونج وَمستکره بر اصول آکلاشلسون!

او حالده قلاسیك نه دیمكدر؟

بونك تعریفی، حد ذاتنده اودرجه واسعدر، كه عائد اولدیغی زمان وموسمه كوره نتایج مختلفه اصدار ایده‌بیلیر؛ فقط مادامكه مناسبت دوشمشدر بو بابده منقد مشهور [سنت بوو]ك قولیله فكر عاجزانه‌مزی بیان ایدرك بو مسئله‌یی، بر كره‌ده ادبیاتمزه تطبیقاً ایضاح و تجربه ایتمك ایسترم.

[سنت بوو] دیركه: بوكبی مباحثاته كیریشه‌بیلمك ایچون دائما سكونت، كندیسنك وَ دیكرلرینك دقتلرندن امنیت، خالی وقته، اعتدال طبعه مالكیت مشروطدر.

تعبیر عامیانه‌سی اعتباریله «قلاسیك»ك اولیله بر مؤلفه اطلاق اولنورکه هم متقدمیندن، همده منسوب اولدیغی صنف آره‌سنده شایان تقدیر كورولمشدر. بومعناده تاریخ استعمالی، تا رومالیلره قدر صعود ایدر. رومادهٔ وارداتی حد معینه بالغ اولان برنجی صنف اهالی‌یه «قلاسیجی» نامی

ویریلوردی. وارداتی بوحد معروفه ایریشه‌میانلرڭ
بونلرك مادوننده عد اولنورلردی. ادبیاتده ایسه
قیمتلی وَ ممتاز بر محررڭ بونامه سزا کوریلوردی.

متأخرین طرفندن «قلاسیك» اسمیڭ اولا اسکی
مؤلفلره ویرلدی. کندیلرینه، ینه کندیلری قلاسیك
اولان یونانیلرڭ بالاخره رومالیلر ایچون ده نمونهٔ
امتثال اولدیلر. رومالیلر ایسه آنجق [چیچرون]
وَ[ویرژیل] دن صکره ملی قلاسیکلرینه نائل
وَ کندیلریده بالمناوبه خلفلرینه قلاسیك اولدیلر.
بونلرك اصل موقع حقیقیلرینك اظهاریله حائز
اولدقلری اهمیته کوره تصنیفلری انجقڭ اون دردنجی
وَ اون بشنجی عصرده حصوله کلمشدر. فرانسه
اقاده‌میسی لغتنك ایلك طبعنده (١٦٩٤) قلاسیك
کلمه‌سی مقابلنده «پك زیاده مظهر تقدیر اولان
وَبحث ایتدیکی ماده حقنده رأیله احتجاج ایدیلن
«اسکی مؤلف» تعریفی یازلمشدر. حالبوکه ینه بو
لغتك (١٨٣٥) تاریخنده طبع اولونانیڭ بوکلمه‌نك

تعریفی دهازیاده قصر، فقط معناسنی تعمیم ایدرك قدمای مؤلفینی «هر فنگی بر لسانده نمونه اتخاذ اولنانلر» صورتنده توصیف ایدر.

حالبوکه بوده ناقصدر. حقیقی بر قلاسیك، - [سنت بوو]ك قوللنجه - فکر بشری زنکینلته‌رك آنده مندمج خزائنی تزیید ایله امثالی بولنماز بعض حقایق معنویه کشف ایلر؛ یاخود حاوی اولدیغی حسیاتك کافه سی معلوم ظن ایدیلن قلبده، بعض هوسات ابدیه فهمنه مظهر اولارق فکرینی، ایجادینی، مطالعه‌سنی، - نه صورتله اولورسه اولسون - یالکز واسع وَ بیوك، رقیق وَ حسلی، صحیح وَ حد ذاتنده کوزل بر شکل آلتنده ارائه ایدر؛ دائما کندیسنه مخصوص، مع مافیه هرکسك استعمال ایتدیکی، مصطلح اولمیه‌رق هم یکی، هم اسکی وَ هر دور ایچون معاصر عد اولنه بیله‌جك بر اسلوب افاده ایله تلفظ ایلر.

بو اوصاف ایله ممتاز بر مؤلفه، تاریخ ادبیاتمزده

یك نادر تصادف ایدیلور، دها طوغریسی هیچ ایدیله‌مز؛ فقط قلاسیك تعبیرینی، منسوب اولدیغی جنس ادب آره‌سنده تمیز ایدن مؤلفلره قدر تعمیم جائز اوله‌بیلورسه بزده‌ده بوشرائطی حاوی برقاچ اسمه راست کلنه‌بیلور. بونلر، اولا جناب شیخی کرمیانی، احمد پاشا، حمدی چلبی، دها صکره سلطان الشعرا باقی، فضولی وَنهایت نفعی ایله نابیدر. جناب شیخی‌نك «خسرو وشیرینی» حقنده بیان مطالعه زوائددندر. شیخی حقنده [کوته]نك [مولیه‌ر]ه دائر یازدیغی افاداتدن موافق بر مطالعه اوله‌ماز.

شیخی، پك بیوك بر شاعردر. او درجه‌ده‌که هردفعه اوقوندقجه انسانی آیری آیری حیرتلر ایچنده براقیر. مشارالیه، جنتمکان سلطان محمد خان اول شعراسندندر. بوذات، معاصرینه اصلا بکزه‌مز. بسبتون بشقه‌در. اشعاری، بعضاً اك رقیق افادات حسیه‌یه، بعضاً اك یوکسك حسیات اصیله‌یه قدر

یتیشیر. منظوماتی، نهایت درجه‌ده ذوقه تطابق ایدر. منظوم حکایه قبیلندن آثارده حرکاتك هر بری بالنفس شایان اهمیت گورولملی وده‌ها بیوك بر حرکته منجر اولملیدر. بو نقطهٔ نظردن «خسرو وشیرین»، شایان امتثالدر.

قلاسیك شاعرلرمزی مطالعه اثناسنده دائما کندیلرینك عائد اولدقلری دور وزمانی دخی نظر دقتدن دور طوتمامق مقتضیدر.

قلاسیك تعریفنك بالاده‌کی صورتی شمدی‌یه قدر ائتلاف ایدلمدك بر درجه‌ده‌در. بو توصیفاته علاوةً شرائط انتظام وحکمت واعتدالده تعداد اولنه‌بیلیر. فرضا: ناجی مرحومك تعداد مزایاتی صره‌سنده صفوت ذوق، تحکم الفاظ، تنوع افادات، حتی ایله بو افاداتی یکدیکرینه مزج ایچون بر دقت متمادیه خصیصه‌سنی، بزم قدمای مؤلفینزدن اقتباس ایتمش اولسه بیله بونلره اعطا ایتدیکی شکل وصورت ینه کندیسنه مخصوصدر دنیله‌بیلیر.

بو حالده الڭ مقتدر قلاسیکلر، درجهٔ متوسطه‌ده صائب، متحسس، نازك، دائما صاف، اصیل بر سودالی وَممتاز اقتدارلیدر؛ چونکه حسن احتساس وَ عقل‌در،که — فضیلتی، دهایی، تفکری، صنعتی، ذوقی جلب ایدر.

فضیلت ندر؟ عقلڭ موقع تطبیقه وضع اولنمش صورتی.

صنعت ندر؟ رونق و شوکت ایله حصوله کلمش عقلڭ بر اثری.

فکرت؟ منفهم اولان عقل.

ذوق ایله حسن احتساسڭ بیننده بر فرق یوقدر.

دهاء ایسه بر عقل علویدن عبارتدر.

غرب ادبیاتی ایچون قلاسیکلر، یونان وَ روما-لیلردن بدأ ایتدیکی کبی بزم ادبیاتمز ایچون دخی عرب و عجم شعراسندن باشلار.

نابی، قلاسیك اطلاق اولنه‌بیله‌جك قدمای

شعرايي تقدير ايدر وَبالمناسبه ديركه :

«ای صفایاب کلام موزون
آشنای سخن کوناکون

طبعك ايلرسه اکر شعره هوس
سکا معناسنی فهم ایتمك بس

سخنان شعرای اسلاف
ایدر آیینهٔ قلبی شفاف

ترکیده نفعی ایله باقیه بق
غیری دیوانلریده ایت ملحق

آنلرك شعری متین در اما
غیریسنده دخی وار چوق معنا

شعرای عجمك دیوانی
حسن تعبیر و معنا کانی

طالب و صائب و عرفی وکلیم
فیضیٔ هند و نظیری وسلیم

تازه کویان زماندن شوکت
معنیٔ تازه‌یه ویردی صورت

صاحب خمسه نظامی، خسرو
هر بری جلوه‌ده معنیٔ نو

جامی و انوری و خاقانی
هربری ملك سخن سلطانی

بلبل شاخ طراز شیراز
سعدی و حافظ معنی پرداز
سخنان قدمای شعرا
حق بودر بیری برندن اعلا...»

کذا شعر قدیمی، یعنی: قلاسیکلرك حصوله کتیر-دکلری منظوماتی وَدرجۀ کافیه‌ده قدرت شاعرانه‌یه مالك اولمیانلرك محدودیت تصوراتنی، شو یولده وصف ایدر:

«شعردن مقصد اولان معنادر
باقسه‌ك اکثر سخن شاعر خام
سنبل وزلف ومی وبلبل وجام
چیقه‌ماز دائرۀ دلبردن
خط وخال ولب وچشم تردن
گه بهاره طولاشور، گه چمنه
اوله شور سرو گل و یاسمنه
ره نارفته‌ده جولان ایده‌مز
صاپه وادیلری سیران ایده‌مز
ایده‌مز صید معانیٔ بلند
آته‌مز غیب شکارینه کمند»

وَ خلاصه :

«نظم کیم اولمیه معنایه قرین
کندیدر خاتم بی‌نقش نکین

شعر بی معنئ بی ایهامه
بکزر اول جامه‌کن اوزره جامه

قوقوسز لاله‌یه بکزر او سخن
که اوله لفظی تهی معنادن»

ادیب حکیم [بوفون]ڭ اسلوبه دائر اولان نطق مشهورنده - قلاسیك آثارك الك مهم نقطه‌سی اولان تصویر و انتظام وَ اجراده‌کی وحدتی نظر دقته آله‌رق - دیرکه: «هر موضوع بردر؛ نه قدر واسع اولورسه اولسون بر نطق ایله احاطه اولنه‌بیلیر.»

فاصله، سکون، انقسامڭ یالکز مختلف موضوعلردن بحث اولندیغی زمان قابل اوله‌بیلیر؛ یاخود بیوك، متفرق وَ نسبتسز شیلرده حرکت دهائیه‌ڭ تضاعف موانع ایله فیصلپذیر اوله‌رق الجاأت احوال ایله بوکا مجبور اولور؛ یوقسه سائر صورتلرده انقسامك کثرتیڭ بر اثری دها زیاده اساسلی

کوستره‌جك یره هیئت عمومیه‌سی اعتباریله خراب ایدر. واقعا بوصورتله محرر برکتابك انظاره دها واضح کوزیکور؛ لکن رسامك تصویری مظلم قالور. فی الحقیقه اساساً پك کوزل، لکن سراپا پارچه پارچه فصوله آیرلمش بر رساله‌ده، مؤلفك ختامدن اول یوروله‌رق سربستجه تنفس ایده‌مز. بناءً علیه نقصان تنفس سببیله کندی مادهٔ عضویه سنی‌ده تشکیل ایلیه‌مز.

فرضا: [بوسوئه]نك تاریخ کائنات حقنده‌کی نطقی، نظر دقتـه آلنه‌جق اولورسـه کوریلورکه حقیقةً بوموضوع، اوقدر واسع، مع مافیه اوقدر (بر)درکه خطیب مشهور، بونی یالکز برنطق ایله احاطه‌یه موفق اولمشدر.

۱۶۸۱ تاریخنده طبع اولنـان بر نسخه‌سنك ایلك صحیفه‌سی آچلسون. بالآخره ادخال ایدیلن تقسیماتدن صرف نظر، بتون موضوعك برحمله‌ده یازلمش اولدیغی میدانه چیقار. دنیله‌بیلیرکه بوراده

[بوسوئه]، بوفونك بحث ایتدیکی طبیعت کبی ابدی بر پلان اوزرنده چالشمش وَهیچ برطرفنده انحراف ایلەمشدر .

بزم ادبیاتمزه کلنجه : باقی‌نك جنتمکان سلطان سلیمان قانونی حضرتلری حقنده‌کی مرثیهٔ مشهو-ره‌سیله نفعی‌نك اکثر قصائدی، نابی‌نك خیریه‌سی، مکتب عتیقـك، کافهٔ خیرخـواه و بدخواهانـه قارشـو کمال فخر ایله عرض ایده‌بیله‌جکی نفـایس آثار جمله‌سندندر. مع مافیه مکتب قدیمك محصولاتی بونلره حصر ایدلمك طوغری اوله‌ماز. بودائره‌نك حدودینی – فقط بسبتون آچمقسزین – براز گوشتمك قابلدر .

عالم ادبیاتك یتشدیردیکی دهاتك الك بیوکلرندن بری اولان [کوته] دیرکه : بنم ایچون قلاسیك برمؤلف، صحیح الوجود، رومانتیك مؤلف، خسته-لقلی‌در .

بزده بوکا استناداً دیه‌بیلیرزکه: ادبیاتمزك ایلك

أثر منظومنی تشکیل ایدن تصوفات عاشق پاشانڭ تماماً مولانا جلال الدین رومی‌نڭ مثنویسی کبی قلاسیکدر. ایکیسی‌ده صحیح ومتیندر؛ زمانمزه قدر امرار ایتدکلری یدی عصره قریب برزمانده بوقوت و متانتلرینه اصلا خلل کلمه‌مشدر.

شمدی یکی دیدیکمز مکتب ادبه کله‌لم: بوکون سرزدهٔ ظهور اولان آثارڭ اکثریسیڭ محضا افکار جدیده وجیده‌یه جلوه‌کاه اولدقلری ایچون بومکتبه داخل دکلردر؛ بالعکس - ومع التأسف - ضعیف وخسته‌لقلی بولندقلرندن طولایی داخل اولانلرده چوقدر. کذا اسکی اثرلرده مطلقا اسکی اولدقلری ایچون قلاسیك دکلردر. یالکز قوتلی وَطراتلی اولدقلری تقدیرده بومیانده عد اولنه‌بیلیرلر. ایشته «رومانتیك» دنیلان مکتب جدید ایله «قلاسیك» دنیلان اسکی مکتبڭ بونقطهٔ نظردن محاکمه اولنملیدر، که ایکیسنڭده قیمت حقیقیه‌سی تظاهر ایتسون!

ملل مختلفه ادبیاتنه ارجاع نظر اولنه‌جق

اولورسه هپسندن اول، بر [اومر] نامی کوریلور، که بتون شعرای قدیمه‌نك اك اسکیسی اولدیغندن بالذات کندیسی‌ده ساده وَ معلوم بر شخص اولمقدن زیاده هنوز نیم وحشی حالنده بولنان بر مدنیت ایله بر دورتاملك ذیروح وَ واسع بر افاده‌سیدر. کندیسنه «قلاسیك» نامی اعطا اولنه‌بیلمك ایچون آنی، اول امرده بر طاقم مقاصد ادبیه وَ خصائل فصیحانه وَ مدنیه‌یه مالك فرض ایتمك لازمدر. حالبوکه [اومر]ك احتساسات طبیعیه‌سی، بونلری اصلا تصور ایده‌مه‌مشدر. بوندن صکره [آشیل]لر وَ [سوفوقل]لر کوریلور، که جمله‌سی‌ده ناتمام وسقط برحالده‌در؛ رؤیتلری، آنجق یا کندی خرابه‌لرینی وَیا کندیلری قدر اقتدارلی دیکر برطاقم شعرانك انقاضنی اخطار ایدر.

اشته یالکز بومطالعه، بر فکر سالمه کوستره‌بیلور، که ادبیاتلرك، حتی قلاسیکلرك هیئت عمومیه‌سنه، پك سطحی وَپك باصیق برنظرله باقمق طوغری

اوله‌ماز؛ چونکه او قدر حقیقی وَ متین کورینان بوانتظامك، برچوغی ینه بزم ماضی‌یه قارشو اولان خیالی تحیراتمزدن متولددر.

برازده یکیلره کله‌لم:

فرضا اول امرده نظره ایلیشن ادیب اشهر [شکسپیر] قلاسیکمیدر؟

اوت، بوکون انکلتره وَ بتون عالم ادبیات ایچون قلاسیك عد اولنقده ایسه‌ده شاعر مشهور [پوپ] وَ رفقاسنك زماننده بونامه مستحق کوریله‌مه‌مشدی؛ زیرا یالکز پوپ ایله رفیقلرینك اوزمانك قلاسیکی عد اولنورلردی؛ فقط مؤخراً شکسپیرك بونلرك جمله‌سنی کولکه‌ده براقه‌رق برنجیلك شرفنی قزانمش وَ بوصیت وشرفی الی‌الابد محافظه ایتمکده بولنمشدر.

بزم ادبیاتمزده دخی عینی‌حال واقعدر. بالفرض: بوکون بزم ایچون قدمای شعرانك سرفرازی اولان جناب باقینك کندی معاصرینی بولنان

فضولی، لامعی، جلیلی، ذاتی الخ ... کبی یوزلرجه شعرا میاننده بالطبع قلاسیك عد اولنه‌مازدی. شوقدرکه برزمان صکره بونلره تفوق ایله بوشرفی، کندیسنه حصر ایتدی.

واقعا ادبیاتمزڭ سلطان سلیمان قانونی حضرتلری دورندن اولده قلاسیکلره مالك ایدی؛ شوقدرکه بونلرڭ مؤخراً ظهور ایدن بیوك شاعرلرك بر فاتحه‌سی مقامنده ایدی. مثلا: عاشق پاشاڭ جنتمکان سلطان اورخان غازی زمانی شعراسندن ایدی؛ اشعار متصوفانه‌سنده مولانا جلال الدین رومی‌نك مثنویسنی تقلید ایتمشدی. فاتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری شعراسندن احمد پاشاڭ شعرلرینی شاعر ماهر چغتائی میرعلی شیر نوائی‌نك کندوسنه کوندردیکی اوتوز قدر غزلی تنظیر سایه‌سنده کوزللشدیردی. حمدی چلبی ایسه «یوسف و زلیخا» سنی‌ڭ نظامی‌نك «خمسه»سندن اقتباس ایتمشدی.

بوکون، قلاسیك اولمق ایچون باشلو بر واسطه یوقدر. بو حقیقت، ایوجه فکرلره یرلشملیدر. صفوت، صحت، ظرافت کبی بعض خصائلی تقلید سایه‌سنده بوکا مظهر اولمق امیدی پك واهیدر. برده بر محررك، معاصرینه پك چابوق قلاسیك کورونمسی‌ده ایوذکلدر؛ چونکه صکره بومرتبه‌یی اخلافك نظرنده محافظه ایده‌مز. «نرکسی»، وقتیله رفیقاری عندنده مقتدر برقلاسیك مقامنده ظاننقده ایکن دقت اولنملیدرکه چوق زمان کچمدن نه کبی محاکماته دوچار اولمشدر. بویله پك آز زمان ایچون قلاسیك اولانلر، پك چوقدر. بناءً علیه دنیاه بیایرکه الك بیوك قلاسیکلر، ناکهانی وَغیر ارادی اولانلردر.

ایشته بزم قلاسیکلرمز!.. فقط ذوق تمییزك الك برنجی شرطی، هرشیٔ ایوجه اکلادقدن صکره لاینقطع قرارسزلق کوسترمیه‌رك برازده ثبات ایتمکدر؛ چونکه نهایتسز تحولات قدر ذوقی اخلال ایدن برشی یوقدر. بو ثباتدن مقصد ایسه

ماضیده‌کی قدمای معلمین ادبمزدن، حتی الك خوشمزه
کیدنلری بیله تقلید ایتمك، منحصراً آنلرك آثارینه
مشابه اثرلر حصولنه چالشمق دیمك دکلدر؛ یالکز
بونلری حس ایتمك، اعماق حسیات قلبیه‌لرینه نفوذ
ایله‌مك، بونلری کوزلجه تماشا ایتمکله قناعت ایدلمده
بزده مؤخراً کلدیکمز جهتله باری بالذات (بز) اولمغه
غیرت ایده‌لم؛ افکار وحسیاتمزی کندی طبایعمز
میاننده انتخاب ایده‌لم؛ جدیت طبیعتمزی یکیدن
اکتساب ایده‌لم؛ بونی دائما قابلدر. بوکون فرانسزلر،
کندی ادبیاتلرینك، انکلیز وَ آلمان ادبیاتلرینی
تقلید یوزندن اسکی وضوحنی غائب ایتمکده
اولدیغنی حایقیره حایقیره اعلان ایله شکایت ایدیورلر؛
ادبیاتلرینی بو میلاندن قورتارمق ایچون اللرندن
کلدیکی درجه‌ده غیرت ایدیورلر. آرتق بزم، اسکی
ادبیاتمزی دها الویریشلی بر شکله افراغ یرینه بلا
تفکر فرانسز، انکلیز، آلمان، ادبیاتلرینك جمله‌سنی
بردن تقلیده سعی ایتمکلکمزك نه فائده‌سی اوله‌بیلیر؟

فرانسه وَ آلمانیا کبی، لسانلری‌نی عن اصل بر منشأدن مشتق ایکی قوم بیله یکدیکرینك ادبیاتندن محترز کورونورلرسه بزم بونلری در آغوشمزنی بر هوس طفلانه وَ بی وقوفانه‌دن عبارت قالمزمی؟

ادبیاتمزك ماهیتنی‌نی تدقیق ایتمه‌دن: «بن‌نی [ادبیات جدیده] طرفداری‌یم، هله چوق شکر اسکیلرك اومستکره تصاویرندن قورتولدق» دیه‌نلره آجیامق الدن کلیور.

خیر، اسکی ادبیاتمزك «سروی بوی، کمان قاش» کبی خیالات عجیبه‌سی وار ایسه بونلرنی اساسه عائدکلدرلر. صرف تفرعاتدن معدود اوله‌بیلیرلر. بوکا مقابل بو کون یکی! تعبیریله تمییز ایدلمك استنیلان ـ وَ منصفانه دوشونه‌لم ـ ادبیاتمزك رکن اساسیسی مقامنده اولان وَ بوراده اسملرینك تکرارینه حاجت کورلمیان بر ایکی استاد ادبك جدی بروقوف وَاساسلی برذوق‌ادبی ایله حصوله کتیرمش اولدقلری آثار نادرهٔ ادبیه استثنا ایدیله‌-

جك اولورسه اکثر مولداتی، غربدن اقتباس
ایدلمش بعض افکار وحسیات ایله اسکی مستحضرات
فکریه‌مزك مخلوطندن عبارت قالان طرز جدیدك
ینه جمله‌من طرفندن حددن زیاده مبالغه ایدیلان
- چیچکلری، سودالری ، دکزلری، فجرلری،
صماخه سوء تأثیر جهتنده بونلردن آشاغی قالیور-
می؟ - طرز جدید اوزره محرر اولدیغی حالده
سلامت فکر، صحت افاده، متانت موضوع کبی
مقتضیاتی حائز اولمیان وَشوقدرکه ایلك هوس ایله
ابتدالری الك پارلاق ستایشلره نائل، الك کورولتیلی
آلقشلره مظهر اولمش اولان اثرلرك محتوی اولدیغی
اوحرارتلی افاده‌لر، او رنکین تشبیهلر، بو کونده
اولکی قدر شایان تقدیر کوریلیورمی؟ بو کون،
کندی طبیعتلرندن بشقه بر سائقه‌یه اتباع ایتمه‌رك
کیفلرینه کوره وَ ادعای مغرورانه‌لرینه کووه‌نه‌رك
نظم ایله اشتغال ایدنلر بولندقجه طبیعیدرکه ادبیا-
تمزكده تعدیل و اصلاحی او نسبتده تأخر ایدر.

اشـته شمدیکی ادبیات وَ شعرمزك نقایصی، اساساً بوندن تولد ایتمکده‌در. مبالغه اولمیه‌رق ادعا ایده‌بیلیرم‌که فرنکلر، بزم ادبیاتمزی بزدن چوق ایو وَ چوق دقیق صورتده مطالعه ایتمشلردر. یالکز مستشرق فاضـل [هامر]ك، درت جلد «تاریخ ادبیات عثمانیه» سندن ماعدا، ادبیاتمزه دائر اون جلده یاقین وَ ادبیات شرقیه‌یه دائر اوتوز جلدی متجاوز قیمتدار مؤلفاتی واردر.

«عثمانلیلرك شعری» اسمیله نشر اولنان فرانسزجه بر کتابده مندرج مباحثك بورایه یالکز اسامیسنی نقل ایتمك، اسکی ادبیاتمزك یك ناقص وَعادتا غزلیات وَ قصـائده منحصر اولدیغنی ادعا ایدنلرك یوزینی قیزارتسه کرکدر! بو مباحث شونلردر:

١ – شعر عثمانینك اوصاف وخصائلی
٢ – منظومات ملیـه
٣ – « مرویه
٤ – « خیالیه
٥ – « کنائیه

٦ — منظومات حیوانیه
٧ — شعر مذهبی
٨ — « جدالی
٩ — شعرای عثمانیه آره‌سنده مادیون ذکلبیون
١٠ — سودا وقادینلر
١١ — اخلاقیون
١٢ — اصول تربیه ومعرفت
١٣ — هجو ومؤاخذه

بو مباحثك هر بری اوتوز صحیفه‌یه قریب مطالعاتی حاوی وشعرامزك اك کزیده مثاللریله مالیدر.

درام، تراژه‌دی کبی اساساً جمعیتمزك اخلاق وعاداتنه موافق اولمیان بعض اقسام ادب استثنا ایدیله‌جك اولورسه هانکی برصورت شعر کوریلیرکه قدمای ادبامز طرفندن استعمال ایدلمه‌مش اولسون! اشعار حسیه، اشعار تصویریه، اشعار کنائیه، اشعار حکمیه، اشعار دینیه، حکایات منظومه، اشعار خفیفه، مراثی، قصائد، اشعار هاجیانه، مدحیات، تاریخ، بهاریه وقصریه‌لر کبی ادبیاته عائد اقسامك هر بری، بر موقع مخصوص اشغال ایتمکده‌در.

بزم ایچون لزوملی بر جهت وارسه اوده: ادبیات عتیقـه‌یه قابل اولدیغی درجـه‌ده یوکسك بر استقامت مترفعانه اعطاسنه چالشمق وَ ینه کندی لسانمزی تلفظ وَدرونـنـه آلدیغمز شرائط ازمانه تحمـل ایله، وقت وقت جبـین تفکرمزی رفع ایدوب «احفادمزك بزم حقمزده نه کبی مطالعاتده بولنه‌جقلرینی دوشونمك» دن عبارتدر. فقط اثنای حیاتده بر موسم کلیر، که او زمان، مادی، معنوی سـیاحتلر اتمام، کافۀ تجاریب اکمال ایدیله‌رك آرتق اولجه اوکره‌نیلنلرك تکرار تعمیقندن، حس ایدیلنلرك تلذذندن وَ سـویلن اشخاصـك رؤیتنـدن بیوك مسرت اوله‌ماز.

بونلرڭ قلبك تمنیات خالصه‌سی وَسن کمالده تلذذ ایده‌جکی اذواقدر. ایشـته اول وقت «قلاسیك» لفظیڭ معنای حقیقیسنی آلیر وَ هر بر صاحب ذوق ایچون غیر قابل مقاومت بر حس رجحان ایله ثابت اولور؛ چونکه اوزمان، ذوقڭ تحدث ایتمش وَشکل

معینی آلمش اولور. شاعرده آرتق فخر ومباهات وَمیدان مسابقته مسارعت کبی هوسات قالماز. بقای اشعارندن، دوام صیتندن کندیسنجه بر امنیت وجدانی حصوله کلیر. شو بیتلرله ترنم ایدر :

ای قورقوسی اولمیان خزاندن
بیلمم نیچون اینجنیرسین آندن
ناجی ده کچر کیدر جهاندن
پاینده میدر بهار هیهات

§

سنسز دخی اولسه آشیانه‌م
واردر نغمات عاشقانه‌م
وابستهٔ نشوه‌در ترانه‌م
بکلرمی کلی هزار هیهات

§

فخر ایلیه‌جك طبیعتمله
شعرم یشادقجه ملتمله
عصر مده کی غالبیتمله
ایلرمی‌یم افتخار هیهات

ناجی مرحومك:

الله که موجد جهاندر
بیك درلو نقابدن عیاندر

فاتحه‌سیله ابتدا ایدن وَ:

ای طائر غیب صانك الله
پروازیکه بیك تبارك الله
سیارهٔ ارضی تارك اولدك
بوکسکلره طوغرو سالك اولدك

خطابهٔ بلیغانه‌سنی حاوی اولان مشهور مناجاتنده عظمت وَقدست الٰهیه‌دن تضرع وَاستغاثه‌یه قدر تعالی ایدن جوهر شاعریتی بعضاً ده:

ارباب حقیقتك هماسی
سودالی طبیعتك صفاسی

یاد ایتدیکی اوفاق برکبوتره قدر تواضع ایله آکا:

دانه‌م سنی صید ایچون دکلدر
کل کل! بو بر آرزوی دلدر
دوشسه‌ك بیله دامه ایلر آزاد
بر بشقه روشده‌در بو صیاد

کوکلم سکا بسته اولدی بی دام
صیاد سن اولدك ای خوش اندام

خطاب ساده لوحانه‌سنده بولنور؛ یاخود بر غنچهٔ پژمرده‌نك ادای پریشانندن تأثرله :

ازمکه مادام‌که وار نیتك
غنچه بیوتمکده نه‌در حکمتك
بر کل آچیلماز، بوکیمك باغیدر
غنچه‌سی اطفالك اویونجاغیدر
بونده‌کی قوشلر المندن اوتر
هر بری بر غنچه ایچون نوحه‌کر
بویله‌می احیا اولنور کلستان
مرده‌میسین؟ نرده‌سین؟ ای باغبان
کورمدی، سیر ایت شومروتسزی
معرض عبرتده یاتیرکن بزی
آکلامدم بن نه دیمکدر بهار
سن نه تصورده‌سین ای غنچه‌زار

طرزنده وقتندن اول فنا پذیر اولان بو طراوت پریده‌یه مرثیه خوان اولور.
شمدی بر سؤال دها وارد اولور:

ناجی افندی، ابتدا آتشپاره‌سیله کندیسندن امید ایتدیریکی آمال موفقیتی، اشعار سائره‌سیله حقیقیلشدیردیمی؟

مرحومی، یالکز شاعریت نقطهٔ نظرندن تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بوبابده موافق برجواب ویرمکده مضطر قالمق طبیعیدر؛ چونکه آتشپاره‌یه فائق اوله‌رق مطبوع بر اثر منظومی میدانده کوریله‌مه‌مکده‌در.. «ارطغرل» عنوانلی رسالهٔ منظومه‌سی ایسه هنوز طبع ایدلمه‌مش اولدیغی جهتله بوراده اوندن بحث ایدیله‌مز؛ فقط شوراسی مسلّمدر، که کرك لسانمزك، کرك ادبیاتمزك تعلیمی، قدمای شعرای عثمانیه‌نك افهام مزیاتی یولنده خدمات مشکوره‌سی مسبوقدر.

«ناجی‌نك بوخدمتلری اونودولماز» دینلمشدی؛ فقط البته بر زمان کله‌جکدر، که معلم مرحومك دخی حصوله کتیردیکی آثاردن برچوغی کوشهٔ نسیانه آتیله‌جقدر؛ چونکه احفادمزك، بوکون

تعلیم ادب ایله اشتغال ایدن معلملرك استعمال ایتدكلری الفاظك، حصوله كتیردكلری آثار وقواعدك كافه‌سنه رعایتـه كندیلرینی صورت قطعیه‌ده مجبور كورمیه‌جكلری وَ كندی طبعلرینه موافق بولدقلری جهتلری بالانتخاب قصورلرینی بسبتون فراموش ایده‌جكلری آشكاردر. بو، برقاعده‌در، كه عمومی وَ طبیعی اولدیغندن هركسی كندیسنه اتباع ایتدیرر. شوقدركه سالف العرض بعض نشاید ایله [ویقتور هوغو] وَ [سوللی پرودوم] دن ترجمه ایتدیكی برایكی منظومه، شعر نامی پایدار اولدقجه اونودولمق شائبه‌سندن عاری قاله‌جقدر. ازجمله بركوچوك چوجغك قبری اوزرنده محرر اولان:

ای سالخورده صارماشیق! ای نوجوان چمن
ای درلو درلو تازه نباتات موجزن

ای معبد آله كه اولدك خدا نما
فیضكله عقلی ایتدك الوهیت آشنا

ای ناله‌زن مگس، که اولورسین صدارسان
ازهار ایچنده اویقویه طالمش ایکن شبان

بیچاره‌نك معارض اولورسین فراغنه
سویلرسین آکلاشیله‌جق سوز قولاغنه

ای باد! ای قوافل امواج بیقرار
ای کائنات ایچنده‌کی الحان بیشمار

اورمان! که هپ کلوب کچن ارباب انتباه
بر فکر ایله ایدر سنی آرایش نگاه

ای میوه‌لر، که ولوله‌ٔ روزکار ایله
ایلرسکز سقوط یره انکسار ایله

ای آسمان طرفه‌نمادن ایدوب شتاب
برطرز دلفریب ایله ساقط اولان شهاب

ای نوبهار شوق ایله ایلیوب ظهور
آفاق درلو نغمه ایله ایکلدن طیور

ای کهنه حائطك آره‌سندن چیقوب مدام
انسانده وهم‌ووحشتی مزداد ایدن هوام

ای متصل یتشدیروب اطرافدن هوا
امواج بی نهایه‌یی جوشان ایدن فضا

ای خوشه‌لر یتشدیریجی خاك فیضناك
ای اینجیلر نثار ایدیجی بحر سینه چاك

یاپراقلر! ای شکوفه‌لر آچمش غصون تر
داللر ایچنده قوش بیودن آشیانه‌لر

آرتق کسك کورولتی‌یی طالسون خیالنه
بر پارچه ترك ایدك چوجغی کندی حالنه

راحتسز اولمسون، اویوسون طفل ناتوان
مادرده اشك دیده‌سنی ایلسون روان

منظومهٔ مترجمه‌سنك بلا مبالغه، فرانسزجه‌سی قدر کوزل اولدیغی لاینکردر. بو حقیقت، ترجمه‌نك اصلیله برابر مقایسه‌سنده دها کوزل تظاهر ایدر. حتی منظومه‌نك بوندن دها بلیغ وَدها مؤثر صورتده ترجمه ایدیله‌میه‌جکی بیله ادعا اولنه‌بیلیر!

کذا: بو مطالعه، آتیده‌کی تضرع حقنده دخی وارد اولور:

اولدرومه ای عوالمك الله اکبری
نورکله کشف راه صواب ایلینلری

مصلح بولنمسه بو افاضل میانه‌ده
بیلمزمیسین نه‌لر اوله‌جقدر زمانه‌ده

کیم جلب ایدر نکاهنی ارباب شرتك
صیت بلندی اولمسه اهل عدالتك

محو ایلمه جهاندن امید سلامتی
قالدرمه یر یوزنده‌کی اهل فضیلتی

یارب دکلمی طوغری یه محتاج خاکدان
کافی دکلیدر سکا بونجه فرشتکان

پرودومك «کوزلر» اسمنده‌کی نشیدهٔ مشهو-
ره‌سنه کلنجه: عن اصل حاوی اولدیغی فوق الحد
بر نازکیٔ حس ایله زینت اساسیه‌سی صافیت وسادگی
اولان بر رقت خیالك اثرك ترجمه‌سنده‌ده تماماً
محافظه ایدلمشدر. بونلرك اومقوله محاسن ونوادر-
دندر، که تعریف مزیتلری ایچون ایراد اولنه‌جق
مطالعاتك آنلرك صفوت اساسیه‌لرینی اخلال
ایده‌جك کبی کورینور. بناءً علیه تشریح مزایالرندن
زیاده حیران تماشالری اوله‌رق کندیلرندن استفاده
ایتملیدر.

مائی، سیاه بر ینجه سودا فزا عیون
ایتمش شفق صفاسنی شوق آور درون
طوپراق ایچنده، شمدی اوچشمان دلفروز
خورشید، زیور افق اولمقده‌در هنوز
چوق چشم خوشنکاهی، لیالیٔ خوشنما
ایتمش ستاره‌لر ایله مستغرق ضیا

خاك ایتدی شمدی آنلری ظلمتله ممتلی
حالا نجوم طرز قدیم اوزره منجلی
بونلر کیدوبده ترك نکاه ایتدیلرمی آه
یوق یوق او دیده‌لر قالهماز بنجه بی نکاه
بر بشقه عالمه نظری واردر آنلرك
کورمز او عالمی کوزی کوز یومیانلرك
سترایتسه‌ده کواکبنی بزدن آسمان
اولمزمی بشقه عالمه آنلر ضیا فشان
کوزلرده بویله‌در، ایده‌رك بزدن استتار
اولقده‌در جهان دکرده ضیا نشار
چشمانی صانمه خاك تباه ایلمکده‌در
آنلر جهان غیبه نکاه ایلمکده‌در

ناجی افندینك اشعاری حقنده‌کی مطالعاته بر نهایت اولمق اوزره سویلیلیدرکه کندیسنه صفت شاعریتی ویرمکده بر درلو ترددن قورتوله‌میوب «ناجی، شاعر دکلدی، کوزل برلسان معلمی ایدی» ادعاسنده بولنانلرك بو فکرلری، طوغری اولمسه کرکدر. چونکه صره‌سیله تعداد ایدیلن منظومه‌لری،

صاحبنی هر وقت نظر مطالعنده شاعر، همده بیوك بر شاعر کوستره بیله‌جك درجه‌ده قیمت واهمیتی حائزدر.

ناجی، عثمانلیلرك مدار افتخاری اوله‌جق بر شاعردی!

بیطرفانه سویلیلیدرکه زمانمزك شعراسی میاننده - بالاده بالمناسبه دهای شاعرانه‌لری ذکر ایدیلن بر ایکی مؤسس شعر و ادب استثنا ایدیله‌جك اولورسه - مرحوم اقدارده بر شاعره تصادف ایدلمك قابل دکلدر.

نام ناجی، عثمانلیلرك برنجی درجه‌ده‌کی شاعرلری میانه داخلدر. مرحوم، هرفکر وحسّنی بر قاچ کلمه ایله وَمقصود اولان لطافت وهیجانی اصلا غائب ایتمکسزین افاده ایده‌بیلیردی.

افکار محدوده اصحابی ایچون بوبر اشارت ضعف وعجزدر فقط؛ افکار منوره اربابی عندنده حقیقی براقتداردر!

خلاصه:

دلده، بروردِ سینه زیب اولسه
سکا کلّلر کبی قریب اولسه

کل طاقلسونده کوکسنه بویله
نه ایچون دل طاقلسون سویله

ویریرم بن کوزل بر کل نو
نه اولورسین؟ برازده کل بنی سو

قاچمه ای نوبهار باغ دلم
اورسه‌لنمز کلك خزان دکلم

بیتلرینك قائلی اولان مرحوم، زماننك ادباسی طرفندن بعضاً دکرندن زیاده، بعضاً چوق آشاغی تقدیرات ومطالعاته دوچار اولمشدی. کندیسی، خلوق، ادیب، متواضع، قدرشناس بر ذات کریم ایدی. عربی وَفارسی لسانلرنده بهرهٔ کامله‌سی واردی. مؤخراً فرانسزجه‌یی دخی آز بر زمانده تحصیل ایله لسانمزه بعض آثار نافعهٔ ادبیه ترجمه ایتمشدی. مؤلفاتی میاننده «مجموعهٔ معلم»، «اسامی» وَ«عثمانلی شاعرلری» باخصوص اهمیت مخصوصه‌یی

حائز اولوب مؤلفنك تمیز محاسن ادبیه‌ده‌کی اصابت حکمنی کوستر ر.

اثنای حیاتنده معروض اولدیغی مختلف مطالعاتك حکمت اختلافنی، ینه کندیسنك شو بیتلری، پك طوغری اوله‌رق تصویر ایتمکده‌در:

مشربجه بر آشنا بولنمز
دنیا نه غریب غربت آباد

درد اهلنه ملتجا بولنمز
بیك پاره‌یه صد هزار فریاد!

صوك

محررك شمدی‌یه قدر طبع ایدیلان وَدردست طبع بولنان آثاری

– انتقادات ادبیه –

احمد مدحت افندی – اون دردنجی عصرك ترك محررلرندن

اكرم بك – اون دردنجی عصرك ترك محررلرندن

جودت پاشا – « « « « «

معلم ناجی افندی – عثمانلی مشاهیر ادباسندن

شمس‌الدین سامی بك – اون دردنجی عصرك ترك محررلرندن (دردست طبعدر)

معاصر شاعرلرمز – دردست طبعدر

احمد وفیق پاشا – عثمانلی مشاهیر ادباسندن (دردست طبعدر)

– حكایه‌لر –

ایكی حقیقت – ملی حكایه

یادگار – اوفق فقره‌لردن مركبدر (دردست طبعدر)

– ترجمه‌لر –

رافائل – طبع اولونمق اوزره‌در. آراکل کتبخانه‌سی جیب رومانلرینك سکزنجی وَطقوزنجی جلد-لری تشکیل ایده‌جکدر

طالعسز – مکتب غزته‌سنه تفرقه ایدلمکده‌در

غرازیئللا – لامارتیندن

– آثار سائره –

سودای خزانه – مجموعهٔ اشعار

منتخبات تراجم مشاهیر – برنجی قسمی

« « « – ایکنجی قسمی رخصت رسمیه‌سی استحصال اولنمشدر.

ادبیاتمزك غربه‌کی مناظری – دردست طبعدر

میر علی شیرنوایی وَجغتای شعراسی – مکتب غزته-سنده تفرقه ایدلمکده‌در

آراكل كتابخانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ٤٦

﴿ عائله طبيبی ﴾

بو اثری، حذاق اطبای عثمانیه‌دن دوقتور ابراهیم ادهم بك افندی، فرانسزجه برمأخذ معتبردن انتخاب صورتیله ترجمه ایلمشدر. مندرجاتی هربلده‌ده بولنان نباتات دوائیه‌دن هربرینك اسم و رسملرینی، خاصه وفائده‌لرینی، موسملرینی، هانکیلری هانكی خسته‌لقلره یارار اولدقلرینی بیلمك و بونلری طوپلامق، قوروتمق، صاقلامق، و بر او اجزاخانه‌سی تشکیل ایده‌جك صورتده علاجلر ترتیب و ترکیب ایتمك، یاره‌لره لاپه و مرهم قویمق، صارغی صارمق، یاقی آچمق، بانیو ایتمك و سائر بر طاقم مداوات ومعالجات حاضرلامق، خسته باقمق کبی بر طاقم اصوللردن باحثدر.

خسته‌لق وقضا ظهورنده او محلده حکیم واجزاجی وارسه بونلرك ورودینه دکین، اکر بولندقلری محللردن اوزاق ایسه جلب وتدارکنه قدر حاضر بولندیریلان علاجلرله ممکن مرتبه مداوات ومعالجات

اولیه‌یی اجرا ایتمك ایچون ترتیب ایدلمشدر. لسان
هر کسك آکلایه‌بیله‌جکی بر یولده اولماسنه
وَ استعمالی ضروری بولنان اصطلاحات وتعبیرا
طبیه ایچونده کتابك نهایتنده بر لغتچه ترتیب ایدلمشدر.
عند الارباب معلوم اولدیغی اوزره بویولده‌کی
اثرلر رسملی اولنجه برقات دها فوائدی موجب اولد
یغندن طابع غیور کتابجی آراکل افندی کلفت ومصا
رفدن اصلا چکنمیه‌رك بو اثری ۱۵۰ قدر شکللرله‌د
تزیین ایتمش، غایت نفیس صورتده وَجنس اعلا کاغد
اوزرینه طبع ایتدرمش وَفیئاتك اهون بولنماسنه صوك
درجه‌ده غیرت ایلمشدر. (۶۰۰ صحیفه‌لی اولدیغی حالده
فیئاتی: ۲۵، عادی جلدلیسی ۲۷ بچق، اعلاسی
۳۰ غروشدر. طشره ایچون ٤ غروش پوسته اجرتی
ضم اولنور.)

اسماعیل حقی

PL
248
N28
Z66
1893